ZOZOLA

GRATIS TWEEMAANDELIJKS ONAFHANKELIJK STRIPINFORMATIEBLAD
DECEMBER 2008 / JANUARI 2009

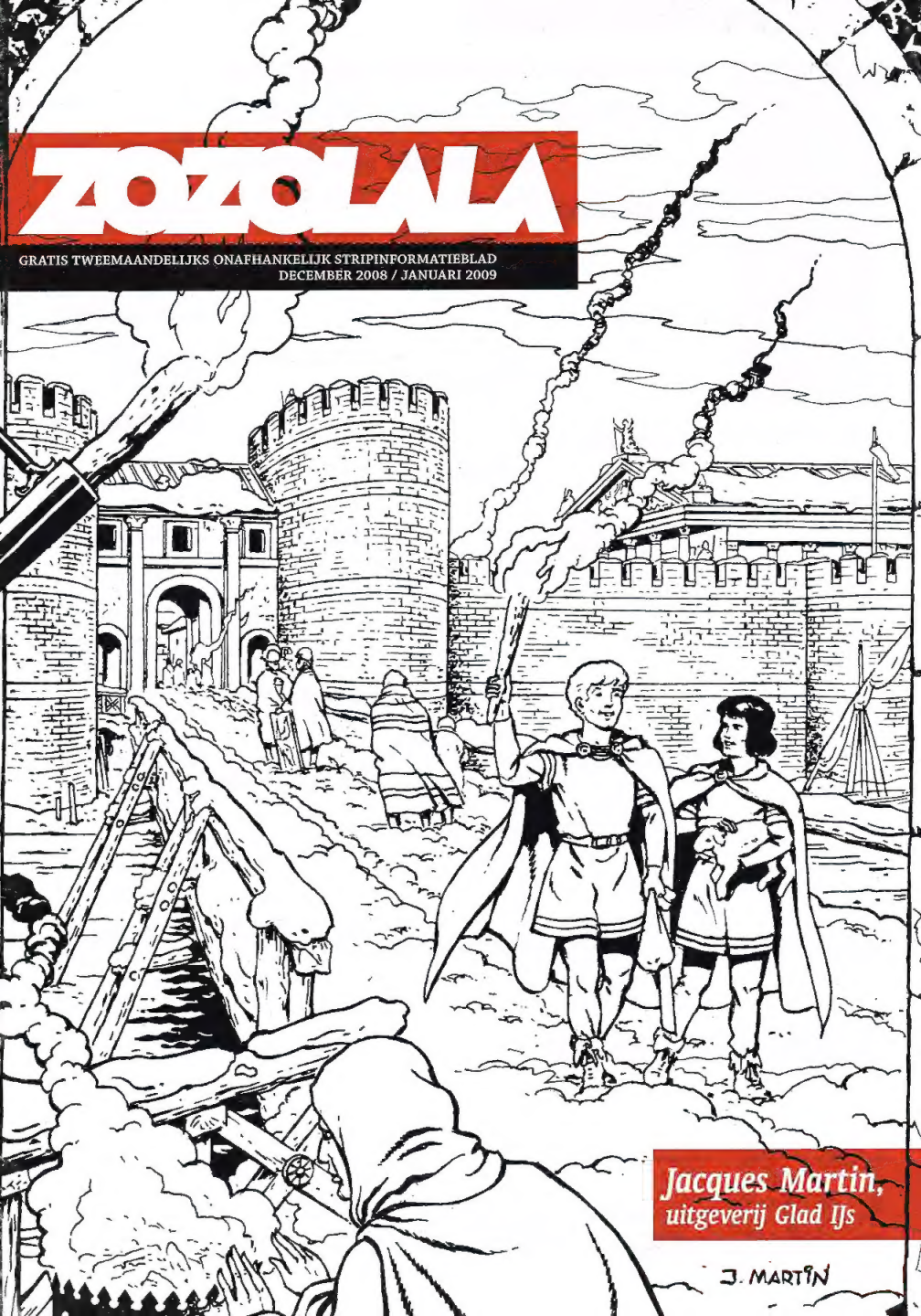

ZOZOLALA WINKELS

ZozoLala is een onafhankelijk stripinformatieblad, uitgegeven door Stichting Zet.El, dat tweemaandelijks verschijnt. ZozoLala is gratis voor de klanten van nevenstaande stripwinkels.

ALKMAAR

Bookers & strippers
Boterstraat 20 - 22
1811 HP / 072 - 512 19 16

Stripwinkel Paulus
Verdronkenoord 62
1811 BG / 072 - 512 60 41
www.stripsenzo.nl

Plenty plaatjes
Voordam 4
1811 MA / 072 - 515 63 23
www.plentyplaatjes.nl

AMSTERDAM

Het beeldverhaal
Kinkerstraat 162 –164
1053 EH /020 - 685 51 00
www.beeldverhaalamsterdam.nl

Fantasia
Gelderlandplein 203
1082 LW / 020 - 642 78 88
home.tiscali.nl/
stripwinkelfantasia

Gojoker
Zeedijk 31a
1012 AP / 020 - 620 50 78

Lambiek
Kerkstraat 132
1017 GP / 020 - 626 75 43
www.lambiek.net

Nou moe!?!
Lindenstraat 1
1015 KV / 020 - 693 63 45

ANTWERPEN

Mekanik strip
St. Jacobsmarkt 73
2000 / 03 - 234 23 47
www.mekanik-strip.be

ARNHEM

DE NOORMAN

Koningstraat 43
6811 DH / 026 - 442 09 09
de-noorman@planet.nl

ASSEN

Plok. Strips en eh... dinges!
Stationstraat 1
9401 KV / 0592 - 31 32 92
www.plok-strips.nl

BRUGGE

De Striep
SPECIAALZAAK IN STRIPVERHALEN

Katelijnestraat 42
8000 / 050 - 33 71 12
www.striepclub.be

DELFT

Bul Super
Breestraat 18 - 22
2611 RG / 015 - 212 60 97
www.bulsuper.nl

DEN HAAG

HAAGSE STRIPSHOP
Stille Veerkade 43
2524 BE / 070-3634115
www.haagsestripshop.nl
winkel@haagsestripshop.nl

Aelix strips en comics
Chasséstraat 71
2518 RW / 070 - 365 07 38
www.aelix.nl

Walk in
Herengracht 13
2511 EG / 070 - 364 63 36
www.walkin.nl

DORDRECHT

STRIPWINKEL SJORS

Scheffersplein 1
3311 EJ / 078 - 614 20 12
www.stripwinkel-sjors.nl

EINDHOVEN

BMS
Kleine Berg 33
5611 JB Eindhoven
040 - 24 41 882
www.eppo.nl
superstripspeciaalzaak

ENSCHEDE

De strip-aap
Javastraat 22
7512 ZJ / 053 - 430 52 61
www.stripaap.nl

GEEL

Alfa strip
Stationstraat 125
2440 / 014 - 58 43 80

GENT

PopVille
Oudburg 5 (Patershol)
9000 / 09 - 223 73 71
www.popville.be

Pierke
Frans van Rijhovelaan 312
9000 / 09 - 227 70 86

GOES

Het paard van Troje
Langevorststraat 2
4461 JP / 0113 - 21 46 91
www.paardvantroje.nl

GRONINGEN

Akim
Ulgersmaweg 14
9731 BS
www.akim.nl

HAARLEM

Het Avontuur
Gedempte Oude Gracht 22
2011 GR / 023 - 54 27 124
www.stripzaak.nl

HASSELT

Wonderland
Paardsdemerstraat 17
3500 / 011 - 22 82 00

HOORN

Het gele teken
Grote Oost 35
1621 BR / 0229 - 21 86 23
www.hetgeleteken.nl

INTERNET

COMIC STRIPSHOP
De internetstripboekhandel
www.comicstripshop.com
info@comicstripshop.com

KAMPEN

De fantast
Burgwalstraat 7
8261 HJ / 038 - 332 03 25
www.de-fantast.nl

KORTRIJK

De boekenwolf
Meensesteenweg 18
8500 / 056 - 35 44 98
www.boekenwolf.be

LEEUWARDEN

De rat
Voorstreek 83
8911 JL / 058 - 215 16 00
derat@kpnplanet.nl

LEIDEN

Dumpie
Nieuwe Rijn 18
2312 JC / 071 - 512 64 04
www.stripwinkeldumpie.nl

LEUVEN

PARIJSSTRAAT 16 3000 LEUVEN
016-22 58 40 info@rbl.be

Gobelijn
Mechelsesteenweg 35
3000 / 016 - 23 55 86
www.gobelijn.be

MECHELEN

Comic strips
Hoogstraat 11
2800 / 0474 - 49 06 25
www.comic-strips.com

De stripkever
Bruulcenter, Bruul 79
2800 / 015 - 21 76 05
www.stripkever.be

MIDDELBURG

Perron 2
Sint Janstraat 9-c
4331 KA / 0118 - 61 41 84

NIJMEGEN

Señor HERNANDEZ

Houtstraat 59 - 61
6511 JM / 024 - 36 08 181
www.senorhernandez.com

ROTTERDAM

Dick Bos
Burgemeester Baumannlaan 119a
3043 AJ / 010 - 461 31 47
www.stripwinkeldickbos.nl

Donner boeken
Lijnbaan 150
3012 ER / 010 - 413 20 70
www.donner.nl

Yendor
Korte Hoogstraat 16
3011 GL / 010 - 433 17 10
www.yendor.nl

SCHIEDAM

't Centrum
Korte Singelstraat 20a
3112 GB / 010 - 426 25 84

SINT-KATELIJNE-WAVER

Artobi
Mechelseesteenweg 119
2860 / 015 - 55 61 97
www.artobi.be

SINT TRUIDEN

De galliër
Beekstraat 58
3800 / 011 - 67 17 39
www.gallier.be

TILBURG

De stripfanaat
NS Plein 10
5014 DA / 013 - 58 00 107
www.stripfanaat.net

TURNHOUT

Tistjen Dop
Paterstraat 96
2300 / 014 - 42 88 29
www.tistjendop.be

UTRECHT

Piet Snot
Vismarkt 3
3511 KR / 030 - 231 84 72
www.pietsnot.nl

Strip en lektuurshop
Oude Gracht 194
3511 NR / 030 - 233 43 57
www.stripart.nl

ZWOLLE

De boekenhalte
Assendorperstraat 103
8012 DH / 038 - 422 10 77
www.boekenhalte.nl

VOORPLAAT

Alex en Enak door Jacques Martin.

© Copyright J. Martin/uitg. Casterman

COLOFON

REDACTIE
Jef Nieuwenhuis, Hans Pols, Bert Meppelink, Hans van Soest en Gerard Zeegers

VORMGEVING & OPMAAK
Sigge Stegeman, Rogier van Neerven en Richard Bos

VASTE MEDEWERKERS
Toon Dohmen, VLERK, Peter de Wit, Mark Horemans, Pieter van Oudheusden, Arend Jan van Oudheusden en Roel Daenen

DIT KEER WERKTEN MEE
Jacques Martin, Thierry Tinlot

DRUK & AFWERKING
Drukkerij Wilco – Amersfoort

DISTRIBUTIE
Pinceel Stripverspreiding Leuven (B), Van Ditmar Amsterdam (NL)

ABONNEMENTEN
Een abonnement is mogelijk voor één jaar (€ 15,–), of voor twee jaar (€ 25,–) en gaat in na storting van het totaalbedrag op Postbank giro 3253937 (NL) of Postgirorekening 000 – 1648405B4 (B) t.n.v. Stichting Zet.El te Bilthoven o.v.v. je eigen adres

REDACTIEADRES
Postbus 344, 3720 AH Bilthoven, Nederland

INTERNET
www.zozolala.com
redactie@zozolala.com

OPLAGE
6.500 exemplaren.

ISSN
1382 8630

COPYRIGHT 2008, STICHTING ZET.EL
Overname van artikelen, strips of illustraties enkel in overleg met de uitgever.

Jacques Martin,
de carrière van een perfectionist II

Door Hans Pols

Jacques Martin is een van de weinige nog levende stipmakers van de zogeheten gouden generatie. De inmiddels hoogbejaarde Martin droeg als pionier bij het weekblad *Kuifje* bij aan de ontwikkeling van het Europese beeldverhaal. In de vorige *ZozoLala* gingen we al dieper in op zijn werk. In dit nummer het vervolg en slot.

Jacques Martin ontwikkelde in de loop van de jaren '50 en '60 zijn eigen variant op de klare lijn. Zijn stijl had direct invloed op de tekenaars die hem assisteerde en waar hij mee samenwerkte zoals Jean Pleyers en Gilles Chaillet
Maar Jacques Martin was ook een pionier waar het de historische strip betreft en bepaalde in belangrijke mate hoe dat genre zich zou ontwikkelen. De elementen die hij in zijn werk introduceerde, zie je nog altijd terug in veel historische strips. Niet alleen in de manier van tekenen, maar even zeer in de manier van vertellen.

De vier cycli van Alex

In het standaardwerk *Avec Alix* onderscheiden Thierry Groensteen en Jacques Martin een drietal cycli in de reeks *Alex*. Hun indeling houdt op bij *Het spook van Carthago*. Wat opvalt aan de albums die daarna verschijnen, is de verbreding van Alex' wereld. Daarom kan inmiddels een vierde cyclus aan de drie van Groensteen worden toegevoegd: de reiscyclus.
De vier cycli:

1. De cyclus van Arbaces (*Alex de onversaagde* t/m *De tiara van Orlbal*)
2. De historische cyclus (*De zwarte klauw* t/m *Het Etruskische graf*)
3. De romaneske cyclus (*Het afgodsbeeld* t/m *Het spook van Carthago*)
4. De reiscyclus (vanaf *Prooien voor de vulkaan*)

Toen de serie *Alex* in 1948 van start ging, speelden albumuitgaven nog geen rol van betekenis en werd er bij de wekelijkse voorpublicaties in *Kuifje* geen rekening gehouden met het albumformaat. Series zoals *Corentin*, *Blake en Mortimer* en ook *Alex* werden opgezet als feuilleton. In feite vertellen de eerste *Alex*-albums (*Alex de onversaagde*, *De gouden sfinx* en *Het vervloekte eiland*) een lang doorlopend verhaal. Alex moet het in deze cyclus opnemen tegen Arbaces. Zelf omschrijft Martin deze schurk als volgt: „De Griek Arbaces symboliseert het type van de ambitieuze intrigant zonder scrupules. Voor hem zijn alle middelen goed om zijn doel te bereiken. Alomtegenwoordig en onherkenbaar bedriegt hij iedereen."

Helden en schurken

Arbaces is een van die schurken die we vaak tegenkomen in strips: de aartsvijand die meestal wanneer het verhaal halverwege is, opduikt om aan het slot verslagen te worden, maar nooit definitief want in een volgend deel duikt hij weer op, even slecht als altijd.
Die constructie weet tegenwoordig niemand meer te verrassen, maar was in de klassieke avonturenstrips van de jaren '50 en '60 heel gebruikelijk. Kijk maar eens naar het overzichtje hieronder.

Held	Medespeler	Schurk
Alex	Enak	Arbaces
Kuifje	Haddock	Rastapopoulus
Lefranc	Jean-Jean	Axel Borg
Blake	Mortimer	Olrik
Baard	Kale	Stomp

In het schema is nog een element toegevoegd, namelijk de medespeler. Deze maat van de hoofdpersoon biedt tegenwicht aan diens brave en edelmoedige karakter (Haddock) of is er de oorzaak van dat de held zich in hachelijke avonturen stort, zoals Enak die regelmatig door Alex gered moet worden. Over Enak en zijn relatie met Alex gingen we in de vorige *ZozoLala* al dieper in.

Arbaces hield het niet lang vol in de *Alex*-reeks. Na vier albums was zijn rol uitgespeeld en ging Martin op zoek naar andere wegen om zijn verhalen boeiend te maken. Schurken zijn er nog wel, maar hun rol in de serie is meestal eenmalig (Brutus, Rafa, Maia) en gecompliceerder.

Hoewel er altijd zaken blijven die hij niet wil tonen in zijn strips, probeert Martin toch om alle kanten van het leven in de Romeinse tijd te laten zien. Ook de meer decadente.
Niet iedereen was blij met Martins vergaand realisme. De redactie van *Kuifje* bijvoorbeeld. In *Wordt vervolgd* 69 vertelt Martin: „Toen ik *Prooien voor de vulkaan* tekende, leverde ik mijn werk expres te laat in. De platen moesten direct naar de drukker en zo konden ze me niet meer dwingende borsten van een meisje achter takken te verstoppen."

Prooien voor de vulkaan heeft overigens een interessante ontstaansgeschiedenis. Jacques Martin schrijft het verhaal in 1973 voor zijn vriend Paul Cuvelier. De oorspronkelijke titel is *Corentin en de wildeman*. Cuvelier zou het verhaal niet afmaken, in zijn nalatenschap werden acht platen van het verhaal aangetroffen. Voor *Prooien voor de vulkaan* hoefde Jacques Martin maar weinig aan het oorspronkelijke scenario (een robinsonade) te veranderen. Niet Corentin en Kim, maar Alex en Enak komen terecht op een afgelegen eiland, komen er in contact met de eilandbevolking en raken met hen in conflict. Het is een buitenbeentje in de *Alex*-reeks, een verhaal dat sterk afwijkt van de andere *Alex*-avonturen omdat Martin het op verzoek van zijn vriend zo had geschreven dat er geen scènes met veel personages of grote steden in voorkwamen. Daarmee is het ook een soort rustpunt in de reeks en de start van een cyclus waarin Alex zijn horizon verbreedt: de reiscyclus. Zijn reizen voeren hem naar China, Jeruzalem, Babylon, Afrika, Duitsland en Frankrijk om uiteindelijk te eindigen in Rome en ten slotte Khorsabad, de stad waar het ooit allemaal begon. Hier laat Jacques Martin zijn held achter in de handen van Christophe Simon en Francois Maingoval, het team dat tegenwoordig Alex tekent op scenario's van Patrick Weber.

Als Arbaces in latere albums weer opduikt, is ook zijn karakter minder zwart-wit geworden.
Wat verder opvalt in al Martins historische reeksen is dat hij zijn hoofdpersonen in contact brengt met iemand die werkelijk geleefd heeft in de tijd waarin het verhaal zich afspeelt. Zo probeert Martin het verhaal realistischer te laten overkomen. Een andere stripmaker die deze techniek een paar maal gebruikt heeft, is Hugo Pratt. Zonder een biografie te hoeven maken, kan een verteller op deze manier toch zijn visie geven op historische personen en gebeurtenissen.

Reeks	Historisch personage
Alex	Julius Caesar
Xan/Tristan	Gilles de Rais
Arno	Napoleon Bonaparte
Keos	Mozes
Lois	Lodewijk XIV
Orion	Socrates

In *Tristan Madoc* dreigde Gilles de Rais even de werkelijke hoofdpersoon van de reeks te worden. De Rais is dan ook de minst 'goede' en meest kleurrijke bijfiguur in Martins stripreeksen.

Seks

Een van de mooiste scènes in *De zoon van Spartacus* speelt zich af in de Maxima Cloaca van Rome met taferelen die onvermijdelijk doen denken aan Fellini's *Satyricon* waarin een scène zit die zich hier eveneens afspeelt. Het gedeelte in het zelfde verhaal dat zich afspeelt op een eiland waar Livio Spura zich onder water laat betasten, is ook een mooi voorbeeld van de vrijheid die Martin zich veroorloofde om het leven te schetsen zoals het werkelijk was in de tijd waarin zijn verhalen zich afspelen. Livio Spura is wellicht door Jacques Martin verzonnen, maar in het boek *Capri, island of pleasure* beschrijft James Mooney hoe de Romeinse keizer Tiberius er soortgelijke gewoontes op na hield.
Hoewel Jacques Martin strips blijft maken voor lezers van alle leeftijden, laat hij vanaf de jaren '70 ook zaken zien die je niet direct in het weekblad *Kuifje* verwacht: Alex en Enak nemen bijvoorbeeld deel aan orgieën waarbij de wijn rijkelijk vloeit, er stevig wordt gegeten en voor de bediening naakte of halfnaakte slaven en slavinnen worden ingezet.

Tristan Madoc

Jacques Martin heeft altijd veel ideeën voor verhalen gehad. Niet alleen voor nieuwe belevenissen van Alex, maar ook voor andere verhalen. Hij kan die onmogelijk allemaal zelf tekenen, maar mede door de gestegen belangstelling voor historische strips gaat vanaf de jaren '80 het ene na het andere project van start: hij revitaliseert *Lefranc* met Gilles Chaillet als tekenaar en bedenkt achtereenvolgens *Tristan Madoc* voor Jean Pleyers, *Arno* voor André Juillard en *Lois* voor Olivier Paques. Na een conflict met uitgeverij Casterman aan het einde van de jaren '80 brengt Martin zijn werk onder bij uitgeverij Bagheera en gaan twee nieuwe series van start: *Orion* en *Keos* (met Jean Pleyers). Beide reeksen hebben maar kort bestaan. De langstlopende historische reeks naast *Alex* is *Tristan Madoc*.
Aanvankelijk heet de hoofdpersoon van deze reeks Xan. Jacques Martin bedenkt hem in 1967 voor Paul Cuvelier, waarvoor hij dan ook het *Corentin*-verhaal *De ring van de Radjah* schrijft. Beide projecten komen niet van de grond, maar Xan/Tristan komt er later alsnog met tekeningen van zijn assistent Jean Pleyers.
Tristan is een tijdgenoot van Jeanne d'Arc en Gilles de Rais. De Rais inspireerde Jacques Martin al kort na de oorlog tot het schrijven van

een toneelstuk: „In 1946 heb ik een toneelstuk geschreven over Gilles de Rais en de decors ervoor gemaakt. Ik woonde toen in Parijs en omdat ik daar niet ben gebleven, is het stuk niet opgevoerd. Het was een project dat op het punt stond uitgevoerd te worden."
Uiteindelijk gebruikt Jacques Martin het personage van Gilles de Rais alsnog, maar dit keer om er een strip over te schrijven in een tijd dat hij minder problemen met de censuur voorziet. „Ik ben altijd sterk geïnteresseerd geweest in de figuur De Rais, omdat hij tot de verbeelding spreekt, barok is, ultramodern en monsterlijk. Gilles de Rais heeft meerdere schrijvers geïnspireerd zoals J.K. Huysmans, Hubert Lampo en Michel Tournier. Ik ben mij voor De Rais gaan interesseren nadat ik *La-bas* las van Huysmans waarin de hoofdpersoon een studie doet naar De Rais. Maar het beste boek over Gilles de Rais is geschreven door vader en zoon Bataille. Dat zijn de besten. Formidabel!"
De Rais was begin 15de eeuw de rijkste edelman van Europa, vocht aan de zijde van Jeanne d'Arc, maar is vooral de geschiedenis in gegaan als een pedofiele seriemoordenaar, wat Martin dwong om ook deze minder fraaie kant van het leven van de maarschalk te tonen. Gilles de Rais' (fictieve) vriend Tristan Madoc komt in de serie langzamerhand te weten wat er zich 's nachts afspeelt in diens kasteel. Martin: „Ik kan het niet aanzien dat men een kind laat lijden. In dat opzicht staat Gilles de Rais me enorm tegen. In mijn verhalen probeer ik op te komen voor het kleine kwetsbare kind. Ik verwerp de laagheid van de mensen die hun kind aan Gilles de Rais verkochten, terwijl ze heel goed wisten wat hij met hen ging doen."

Samenwerking

Alleen al door de onderwerpkeuze is *Tristan Madoc* een typische Jacques Martin-reeks geworden, ook al tekent hij hem niet zelf. Talloze elementen uit de *Alex*-strips zijn er in terug te vinden: de haast maniakale aandacht voor kostuums en decors, de theatrale manier waarop de personages handelen, de massale slacht- en braspartijen, donkere kelders en gangen. Dat alles in beeld gebracht door Jean Pleyers. Over hun samenwerking zei Jacques Martin in 1987: „Pleyers heeft behoefte aan mijn hulp. Hij kan niet zelfstandig een pagina tot stand brengen, zoals Juillard dat wel kan. Ik moet zijn tekeningen altijd verbeteren, iets dat ik bij Juillard niet hoef te doen."
Wie de series *Tristan Madoc* en *Arno* naast elkaar legt, kan goed zien dat er op verschillende manieren is samengewerkt. Martin en Juillard hebben beiden een oeuvre waaruit elementen terugkomen in de serie *Arno*. Juillard deelt zijn pagina's anders in dan Jacques Martin zelf gedaan zou hebben en ook de aandacht voor de gewone man en vrouw is typisch Juillards inbreng.
Elementen in het verhaal die duidelijk van Jacques Martin afkomen, zijn de homo-erotische vriendschap tussen Arno en Silvio Scarfa en de travestie van Djer in *Het oog van Keops*. Juillard en Martin vinden elkaar in de watergedeelten, massascènes en uniformen. Over het verschil tussen de samenwerking met Cothias en Martin zegt Andre Juillard in 1986: „Van Cothias krijg ik een scenario met aan de ene kant dialogen en aan de andere kant lange beschrijvingen van wat er zich afspeelt. Martin maakt geen beschrijvingen, maar levert per pagina een ruwe schets, waarmee de omschrijvingen dus niet meer nodig zijn. Daar hoef ik me niet aan te houden, ik pas het aan voor zover ik dat nodig vindt."

L'école Martin

In de jaren dat hij met Hergé samenwerkt, ontwikkelt Jacques Martin zijn eigen variant op diens klare lijn. Het spreekt vanzelf dat tekenaars waarmee hij later heeft samengewerkt, op hun beurt weer door Martin beïnvloed zijn. Dat is duidelijk te zien in het werk van Jean Pleyers en Gilles Chaillet, ook in hun eigen series *Giovanni* en *Vasco*.
Jacques Martin was een pionier op het vlak van de historische strip en legde daarmee de basis voor een heel genre binnen de Europese strip. Elementen die hij introduceerde, zie je terug in veel historische strips: de nauwgezette documentatie waar het decors en kostuums betreft, de romanachtige opbouw van de verhalen, de tekenstijl die enerzijds wortelt in de klare lijn en anderzijds in de klassieke schilderkunst en het theatrale acteren van de personages (op zijn beurt weer ontleend aan de stijl van E.P. Jacobs).
Die vier elementen zijn in meer of mindere maten terug te vinden in de strips van Pleyers en Chaillet, maar ook bij Hergé-collega Bob de Moor en *Yoko Tsuno*-tekenaar Roger Leloup, die ooit begon als assistent Martin. Wat minder voor de hand liggen namen als François Bourgeon, Claude Auclair en een hele groep tekenaars rond het Franse stripblad *Vécu*, waar we ook Juillard weer tegenkomen. Ook scenaristen die voor dit blad werken, zijn schatplichtig aan Martin, zoals Convard, Bardet en vooral Cothias.

De balans

Inmiddels is het zestig jaar geleden dat de eerste pagina van *Alex* verscheen in het weekblad *Kuifje*. Zestig jaar waarin Martin werkte aan een oeuvre dat wordt gekenmerkt door als romans opgebouwde verhalen, historische thema's, verwijzingen naar kunst en literatuur en het streven naar een uiterst getrouwe weergave van de historische werkelijkheid. Beeldelementen die bepalend zijn voor zijn werk zijn massascènes, onderaardse gangen en graven, nachtelijke gebeurtenissen, nauwgezet geconstrueerde gebouwen, de overvloedige aanwezigheid van naakte lichamen, Felliniaanse feesten, berglandschappen en een passie voor het adolescente jongenslichaam. Het maakt allemaal deel uit van de door Jacques Martin geschapen wereld net als de aanwezigheid van symbolen zoals de vier elementen aarde, water, lucht en vuur, vallende mensen, bergen, gangen, androgynie en travestie. Jacques Martin is altijd blijven werken binnen de grenzen van wat toelaatbaar is in een stripverhaal voor alle leeftijden. Dat leverde hem beperkingen op, maar ook een breed publiek. Jacques Martin is een belangrijke, misschien wel de belangrijkste cash cow van zijn uitgeverij. Vooral de serie *Alex* is goed

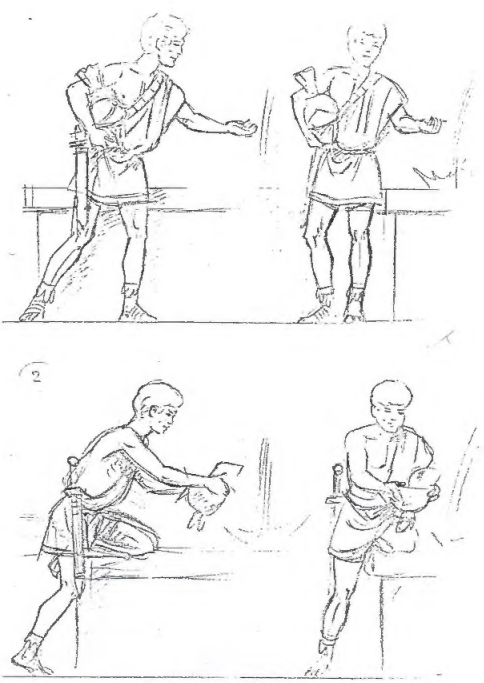

voor flinke oplages. Met als gevolg dat er allerlei subreeksen bedacht werden zoals *De reizen van Alex*.
Nu hij zelf helemaal gestopt is met tekenen, zorgt een groep medewerkers ervoor dat Jacques Martins reeksen voortgezet worden en er zelfs nieuwe bijkomen (*Lois* van Olivier Paques en Jacques Martin, Historische personages door diverse auteurs). Onder het *merk* Jacques Martin verschijnen de laatste jaren meer strips dan ooit.
Toen Jacques Martin in 1948 de redactie van *Kuifje* bezocht, had hij drie tijdperken in zijn hoofd waarover hij een strip zou willen maken. Ruim veertig jaar later was het zo ver, al zou hij niet al die reeksen ook zelf tekenen. Ideeën voor verhalen heeft Jacques Martin altijd volop gehad, maar het ontbrak hem aan de tijd om ze ook allemaal zelf uit te voeren. De serie waarbij hij het langste zelf volledig bij betrokken bleef, was *Alex*, de reeks waarmee zijn roem begon. Uiteindelijk gaf hij ook die reeks uit handen.
Helaas nam de kwaliteit van de verhalen de laatste jaren af met als dieptepunt *De groene rivier*. Het Romeinse rijk laat zich moeilijk combineren met sciencefiction, zoals ook Albert Uderzo ondervond in de laatste mislukte *Asterix*. Gelukkig revancheerde Jacques Martin zich met *Roma Roma*, zijn laatste eigen Alex-verhaal en een waardig afscheid. Met dit verhaal sluit de reiscyclus af. Met *Het begon in Khorsabad* maakten de nieuwe *Alex*-auteurs letterlijk een nieuw begin op de zelfde plek als waar het allemaal in 1948 begon. ■

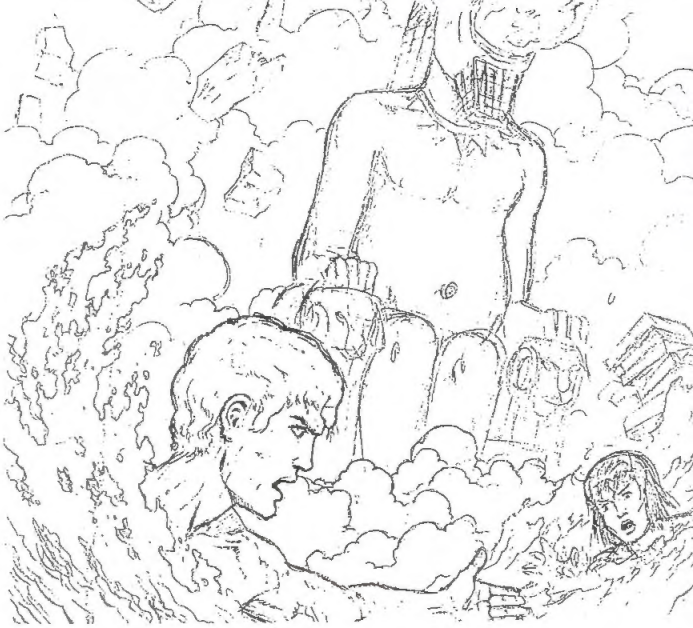

Bronnen:
Dit artikel is gebaseerd op een interview dat de auteur had met Jacques Martin. Bij het schrijven is gebruik gemaakt van de boeken Avec Alix (Casterman 1984) en Corentin en de wegen van het wonderlijke (Lombard 1984) en artikelen en interviews in de tijdschriften Schtroumpf 20, Stripschrift 54/54, 89, 187, 205 en 216, Wordt vervolgd 69.

Copyright alle illustraties bij dit artikel:
J.Martin/Uitg. Casterman

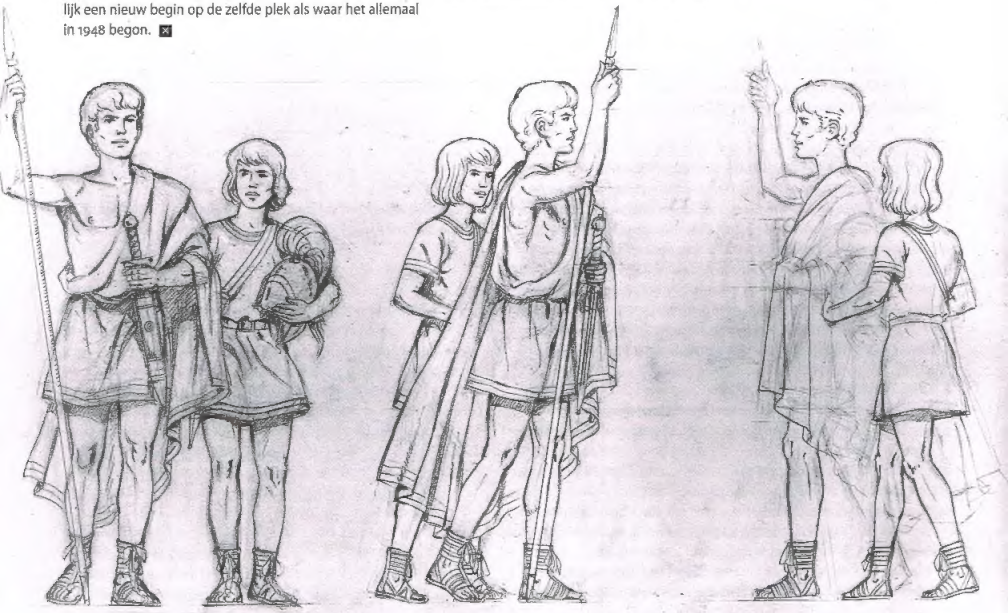

Lachen over de grenzen heen

Wie *Fluide Glacial* zegt, zegt humorstrips. Nadat uitgeverij Yendor begin jaren '80 een tijdje probeerde de strips uit dit fameuze fonds ook in het Nederlands aan de man te brengen, doen de Fransen het nu zelf. Onder de noemer *Glad IJs* willen ze de lage landen veroveren.

door Roel Daenen

Het Franse tijdschrift *Fluide Glacial* is al sinds zijn oprichting in 1975 door Marcel Gotlib een kweekvijver voor auteurs die houden van absurde, platvloerse en politiek incorrecte grappen. Humoristen als François Boucq, Christian Binet en Êdika (Édouard Karali) braken er door met hun hilarische korte verhalen.

Het blad werd gepubliceerd door de Éditions A.U.D.I.E., (wat staat voor *Amusement, humour, dérison, hilarité et toutes ces genres de choses*, letterlijk: Amusement, humor, spot, hilariteit en dat soort dingen), een mooi visitekaartje van een zotte, maar erg succesvolle bende. Het nog altijd populaire blad biedt inmiddels ook een jongere generatie succesauteurs een plaatsje, onder wie Manu Larcenet, Blutch en Dupuy & Berberian. *Fluide Glacial* bleef echter al die tijd uitsluitend in het Frans publiceren.

Begin jaren '80 probeerde uitgeverij Yendor het wel eventjes met een Nederlandse editie: *Rhaa lovely*. Ook werd een deel van het albumfonds vertaald. Helaas kwam er een eind aan die vertalingen van klassiekers als *De familie Suikerbuik*, *Koos Voos* en Franquins *Zwartkijken*, al probeerde uitgeverij Arboris het later nog heel eventjes.

Casterman zet nu met de gloednieuwe reeks *Glad IJs* eindelijk de deur open naar het rijke fonds. Met vier totaal verschillende humorstrips tegelijk kan een nieuw publiek kennis maken met de oh zo herkenbare *Fluide Glacial*-humor. Een gesprek met de man achter het tijdschrift en achter *Glad IJs*, **Thierry Tinlot,** ooit hoofdredacteur van *Spirou*.

Little Kevin 1 (Coyote)
Uitg. Glad IJs; 46 p.; zwart-wit; harde kaft; € 9,80

De Fransman Coyote doet graag geheimzinnig over zijn echte naam. Voordat hij strips ging maken, verdiende hij zijn brood met het beschilderen van auto's, graveren van grafstenen en ontwerpen van tatoeages. Zijn strip *Litteul Kevin* is een ietsepietsie autobiografisch: de strip is gebaseerd op Coyote's zoontje en net als Kevins vader heeft ook Coyote lang krullend haar en rijdt op een Harley-Davidson. Maar daar houdt de vergelijking waarschijnlijk wel op, want bij Kevin thuis (een moeder met supertieten maakt het gezin compleet) is het altijd een grote, vrolijke bende.
In het Frans zijn inmiddels zeven delen van de strip verschenen, Glad IJs vertaalde het derde album, *Hasta la bista… baby* uit 1995. Coyote bewijst in de verzameling korte verhalen dat hij een virtuoze tekenpen bezit. Alle plaatjes zien er even swingend uit. Coyote's stijl laat zich misschien nog wel het best beschrijven als een mix tussen de stijlen van Marcel Gotlib en Jean Roba. Het album is een lust voor het oog. De humor daarentegen is minder sprankelend. De grappen over naaktstranden en verliefdheden zijn nogal braf en daardoor vooral geschikt voor een jong publiek.

Fluide Glacial bestaat al dertig jaar. Waarom besluiten jullie pas nu zelf de Nederlandstalige markt te gaan veroveren?

„Om een klein beetje de geschiedenis te schetsen, moeten we een paar dingen scherp stellen. *Fluide Glacial* is eerst en vooral een Frans tijdschrift, gemaakt voor en door Franstaligen. Om die reden heeft de redactie van *Fluide Glacial* niet altijd rekening gehouden met wat er buiten dat Franstalige taalgebied

Franquin, Zwartkijken

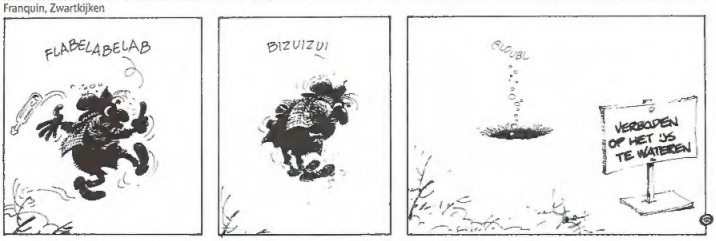

Tine bij de Walen (Yan Lindingre & Philippe Nihoul)
Uitg. Glad IJs; 44 p.; kleur; harde kaft € 9,80

'Het is nu 11u30 en heel Wallonië is toch al sinds een goed half uur aan het werk. Heel Wallonië? Neen! Eén plek biedt nog weerstand: Charleroi.' Met deze overduidelijke knipoog naar *Asterix* opent *Tine bij de Walen*. Het zet meteen de toon van dit satirische verhaal over een kleurrijke *Caroloienne*, een inwoonster van de Waalse mijn- en industriestad Charleroi.

De strip is een bijtende satire op de sociale en politieke situatie in België. In een fonetisch uitgeschreven plat dialect (hardop lezen om alle grappen te doorgronden helpt) worden alle clichés over een stel gedegenereerde Walen uitvergroot tot hilarische proporties: inteelt, werkloosheid en alcoholisme. Scenarist Philippe Nihoul put voor zijn inspiratie uit zijn directe omgeving, vertelt hij.

Waarom heb je gekozen om deze strip in Wallonië te situeren?

„Dat is eenvoudig. Yan Lindingre had al een eerste aflevering gemaakt van Titine (vertaald als *Tine*, red.) gemaakt: *Titine au bistrot*. Het was een verhaal dat naar mijn aanvoelen veel te Frans was. Yan komt er dan ook vandaan. Toen ik hem ontmoette bij *Fluide Glacial*, klikte het meteen en hebben we het plan opgevat samen te werken. Eerst wisten we niet goed hoe of wat, maar al gauw waren we er uit: het volgende album van *Titine* zou zich afspelen in mijn thuisstad Charleroi. Voor Yan was het vanzelfsprekend dat *ik* dat scenario zou schrijven."

Is Charleroi en de rest van Wallonië vruchtbare grond voor humor dan?

„Laten we zeggen dat er in Wallonië volgens mij een soort van gevoeligheid is voor humor. De mensen hebben er niet het zelfde talent voor zelfrelativering en -spot als in Frankrijk of de rest van België. En laat ons wel wezen: Charleroi heeft *alles* om een uitgelezen schietschijf te zijn voor iedereen die kritiek wil leveren op Wallonië! Toch is het album geen onbehouwen scheldtirade. Neen, we zijn nooit echt kwaadaardig. We laten doodgewone mensen zien, die hun leven leiden en die er het beste van proberen te maken, ondanks de tegenslagen die hun pad kruisen. Daarom heeft het album voor mij een optimistische toon. We lachen *met hen mee*, veel meer dan dat we als lezer plezier maken *ten koste van hen*. We kunnen als lezer lachen met de *misère* van mensen, maar voor mij is dat geen leedvermaak, integendeel."

Heeft u geen boze opmerkingen gekregen van uw stadsgenoten na het verschijnen van het album?

„De mensen die ik ken, buren en vrienden, vonden het fantastisch. De politici daarentegen„ *oh la la! (lacht hartelijk)* Neen, ik beken dat ik wel wat schrik had van de signeersessies, maar alles is prima verlopen. Een van mijn stadsgenoten zei me op een van die bijeenkomsten dat we hem hebben leren lachen met onze eigen absurditeit. Het album functioneert blijkbaar ook als een *eye-opener*."

Ik neem aan dat de huidige, chaotische politieke situatie in België jullie kan inspireren voor een nieuw album?

„We hebben het er inderdaad al over gehad, maar het is de vraag of zo'n situatie wel voldoende materiaal biedt voor een nieuw en vooral grappig avontuur van *Titine*. We zijn er nog niet helemaal uit dus."

En een album over Vlaanderen?

„Dat moet dan maar gemaakt worden door de Vlamingen zelf." *(lacht)*

gebeurde. En die situatie heeft zo'n dertig jaar geduurd. Toen ik bij het blad betrokken raakte, bracht ik twee dingen mee. Ten eerste kom ik uit België, waar er drie officiële landstalen zijn. En ten tweede: bij Dupuis – waar ik voorheen werkte – was er wel altijd aandacht voor vertalingen. Ik wou dus erg graag iets doen met ons fonds op de Nederlandstalige markt. Op die paar albums van Yendor en Arboris na, is er zo goed als niets vertaald naar het Nederlands. Er bestaan ook wat Spaanse vertalingen, maar die stellen ook niet veel voor. Een groot aantal zaken met betrekking tot vertalingen en rechten was in die tijd nog slecht geregeld. Als je bijvoorbeeld een vertaling van een album in pakweg Polen wou uitbrengen, was dat een hele lijdensweg. Vandaar dat er in het Nederlands maar een paar albums zijn gepubliceerd. Ik denk aan de *De Familie Suikerbuik* van Binet, *Waanzin waanzuit* van Gotlib, maar ook minder bekend werk als Foersters *Zwarte humor*. Maar uitgeverij Yendor bestaat al lang niet meer. Met *Glad IJs* boren we dus een markt aan die nog relatief *maagdelijk* is.

Fluide Glacial heeft gedurende die dertig jaar ook een bewogen geschiedenis doorgemaakt. Ik beperk me hier even tot het zakelijke aspect ervan. Aanvankelijk was het een maandblad. Intussen bestaat er – naast het maandblad – een driemaandelijkse uitgave en een uitgebreide, interactieve website. Stilletjes aan is *Fluide Glacial* geëvolueerd van een uitgever die alleen een blad uitbracht tot een omvangrijk uitgevershuis. Er bestaat inmiddels ook nog maar erg weinig concurrentie voor het blad. De enige naaste concurrent die we nog hebben is *L' Écho des savanes* – een blad dat trouwens eveneens is opgericht door Marcel Gotlib. En op een bepaald moment kwam Casterman op de proppen. Casterman is een zusteronderneming van *Fluide Glacial* en ik kende Guy de Jonckheere, de uitgever bij Casterman, goed. Uit onze samenwerking is dus nu *Glad IJs* voortgesproten. Op zekere dag zeiden we tegen elkaar: '*Allez*, we doen het!' Al hebben we ons qua verwachtingen redelijk bescheiden opgesteld. Ik heb het gevoel dat de Nederlandstalige markt – in tegenstelling tot de Franstalige – veel minder gericht is op *humor*. Om je een idee te geven: deze eerste vier albums drukken we in een oplage van 3000 exemplaren. Dat staat in schril contrast tot een gemiddelde oplage bij ons van bijvoorbeeld *Les Bidochon (De familie Suikerbuik*, red.). Dat zijn wel 200.000 exemplaren."

Is dat verschil in humor tussen 'de Lage Landen' en het Franse taalgebied werkelijk zo groot dan?

„Ja, volgens mij wel. Je kunt jezelf ook de vraag stellen hoezeer de humor van Vlaanderen verschilt met die van Nederland.

Daar vind je volgens mij ook een wereld van verschil. Als je een aantal typische voorbeelden neemt, bijvoorbeeld *Jommeke* of nog andere 'typisch Vlaamse' strips, wordt dat duidelijk. In Frankrijk verkoopt dat nauwelijks. Idem dito in Nederland. Nemen we Nederlandse stripmakers – ik denk aan mijn goede vriend Gerrit de Jager – die kan je bezwaarlijk ook een verkoopkanon in België noemen, niet? Er is dus een groot verschil, ja. Of het voorbeeld van *Les Bidochons*. Die reeks is een typisch voorbeeld van een parodie op een door en door *Franse* familie. Ik weet dus helemaal niet zeker dat die bij ons razend populaire serie zou kunnen aanslaan in het Nederlands, verre van. Het is dus zoeken naar verhalen die universeler zijn, zoals het werk van Coyote of Dupuy & Berberian. Maar de hamvraag voor mij als uitgever in deze is: wat gaat aanslaan en wat niet? Ik zal je iets verklappen. *(lacht)* We zijn te rade gegaan bij Erik Deneyer, eigenaar van de bekende Brusselse stripwinkel *Het B-Gevaar*. We hebben hem gevraagd om uit ons fonds de albums te kiezen die hij geschikt vindt voor het Nederlandstalige publiek. Ik had zelf ook wel wat in gedachten, zoals *Titine à Charleroi* of een van *Les Bidochons*, maar we lieten Erik geheel de vrije hand."

Welkom in Boboland (Dupuy & Berberian)
Uitg. Glad IJs; 54 p.; kleur, harde kaft € 12,00

Welkom in Boboland is nieuw werk van het onvolprezen duo Philippe Dupuy en Charles Berberian. Wie *Meneer Johan* kan waarderen, doet geen miskoop aan deze verzameling scherpe observaties over de moderne samenleving. De thematiek is de zelfde: de bobo's, zoals Dupuy en Berberian hun verwende poseurs uit de grote stad noemen, babbelen wat af, hebben volstrekt geen oog voor de wereld buiten hun eigen beschermde kringetje, zijn bang om relaties aan te gaan en zijn eigenlijk nooit helemaal volwassen geworden.
Welkom in Boboland is een verzameling korte tot zeer korte verhaaltjes waarin telkens de zelfde groep klagende dertigers terugkeert. Ze eten in te dure restaurants met slechte bediening, struinen vernissages af en voelen zich stuk voor stuk onbegrepen. Waar *Meneer Johan* nog ruimte laat voor de emotionele ontwikkeling van de personages, daar is *Welkom in Boboland* veel bijtender. De tekeningen zijn soberder dan in hun eerdere werk, alsof Dupuy en Berberian op een veel te duur terrasje snelle schetsen hebben zitten maken van de mensen om hen heen.

Paul Jester 1: Ontbloot de mysteries van het genot (Tronchet)
Uitg. Glad IJs; 48 p.; kleur, harde kaft; € 9,80

Didier Vasseur alias Tronchet is hier vooral bekend van de *Vrije vlucht*-albums *Hoeraland* en *Ginds*. In Frankrijk kennen ze hem van zijn populaire reeks *Jean-Claude Tergal* waarvan inmiddels acht delen zijn verschenen. Van de serie zijn zelfs een film en toneelstuk gemaakt. Glad IJs koos ervoor het vijfde deel uit 2004 als eerste te vertalen onder de titel *Paul Jester ontbloot de mysteries van het genot*.
Het album is een onnavolgbaar grappige reeks gebeurtenissen waarin de jonge superkluns Paul Jester zijn eerste seksuele ervaringen heeft. Hij kijkt stiekem naar de lingerie-reclame in de wintercatalogi bij hem thuis, heeft zijn eerste erectie en fantaseert er met zijn vriendjes lustig op los over waar de kinderen nou toch vandaag komen. Gesitueerd in de nog brave jaren '60 (Tronchet is zelf van 1958) wordt een hilarisch beeld geschetst van een kind dat steeds minder van de wereld om hem heen begrijpt. Als lezer moet je hardop lachen om de af en toe burleske humor (je ooit afgevraagd hoe het zaad van een hond smaakt?), tegelijk voel je vertedering en sympathie voor de naïeve hoofdpersoon. Net als bij *Tine bij de Walen* verdient de vertaler een compliment voor de taalgrappen die moeiteloos zijn omgezet voor een compleet ander publiek. Hoogtepunt van de Glad IJs-reeks tot dusver.

Gaan jullie ook ouder werk uitgeven in het Nederlands?
„Eigenlijk hebben we een luxeprobleem. *Fluide Glacial* heeft gedurende die dertig jaar een fonds met meer dan vierhonderd albums opgebouwd. Erik kan dus zijn instinct volgen, en oud met nieuw werk combineren, en kleur met albums in zwart-wit. Wist je dat *Fluide Glacial* jarenlang alleen in zwart-wit heeft gepubliceerd? We hebben pas heel recent, in 2005, de overstap naar kleurendruk gemaakt."

En wat met interessant en kwalitatief sterk Nederlandstalig werk? Krijgt dat een kans in Frankrijk en Franstalig België?
„Zoals ik al zei, zijn er grote culturele verschillen die ervoor zorgen dat dat niet zo eenvoudig is. Maar sedert een tijdje publiceren we wel in *Fluide Glacial* Pieter De Poortere, de tekenaar van *Dickie...* of hoe heet hij ook al weer bij jullie? Oh ja, *Boerke*! En ik werk ook geregeld met Johan De Moor, de tekenaar van onder andere *Kobe de Koe*."

Jullie hebben nu vier albums tegelijk uitgebracht. Wat brengt de toekomst?
„Inmiddels ligt ook het eerste deel van een integrale heruitgave van *Zwartkijken* van Franquin in de winkels. Straks volgt *Autobio* van Pedrosa, de tekenaar van het recente *Drie schimmen*. Vervolgens François Boucq met een album uit *De avonturen van Magere Hein en Lau Tse*. En toch ook een *Familie Suikerbuik* en – zonder enige twijfel – een album van Marcel Gotlib. Om onze *founding father* kunnen we uiteraard niet heen." ■

Zie ook: www.fluideglacial.com

Marcel Gotlib

Sciencefiction voor zesjarigen

Arctica 1: Tienduizend jaar onder het ijs (Daniel Pecqeuer, Boyan Kovačević & Pierre Schelle) *Uitg. Silvester; 46 pl.; kleur; harde kaft; € 14,95*

Een straaljagerpiloot schiet een op drift geraakte ijsberg in stukken. Bij de laatste explosie komt er een metershoge cilinder uit het ijs tevoorschijn. De cilinder wordt overgebracht

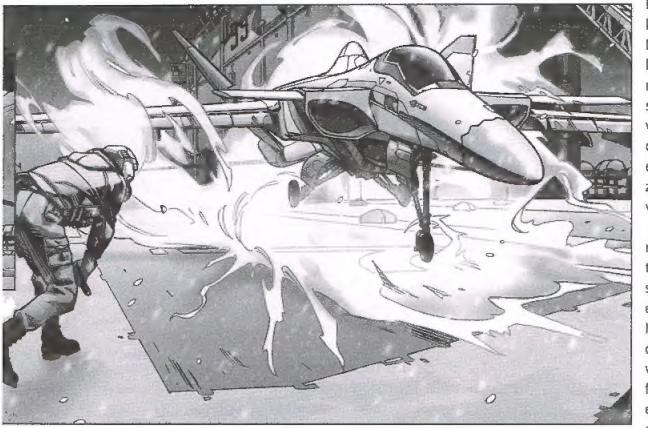

naar een militair laboratorium. Daar blijkt dat er een meisje van een jaar of twaalf in zit. De volgende dag is het meisje spoorloos verdwenen. Aan straaljagerpiloot Dakota de taak haar terug te brengen. De lezer weet dan al dat ze vrij rondzwerft, in gezelschap van treinmachiniste Mismy.

Arctica is een avonturenreeks met veel actie en vaart. Voor dit genre geldt dat schoonheidsfoutjes oogluikend worden toegestaan, zolang ze een meeslepend verhaal niet in de weg zitten. Wat dat betreft doen de auteurs er alles aan om de lezer op de proef te stellen. *Arctica* staat werkelijk stijf van de onwaarschijnlijkheden.

Zodra het meisje is verdwenen, wordt Dakota – freelance piloot en dus gewoon burger – gevraagd om aanwezig te zijn bij een uiterst belangrijke militaire vergadering. Het blijkt dat de ontvoering geen enkel spoor heeft achtergelaten. Je zou denken dat er in een zwaar bewaakt militair complex bewakingscamera's aanwezig zijn, maar blijkbaar niet. Er ontstaat een discussie of het meisje is ontvoerd, of zichzelf heeft bevrijd. Dat laatste ligt – gezien de zware beveiliging – niet erg voor de hand, maar een enkele blik op de geforceerde deur zou uitsluitsel moeten bieden. Niemand is echter zo slim. "Dat meisje [...] is 10.000 jaar oud!" roept een professor. De minister veert op. "Dat is een belangrijke aanwijzing!" roept hij. De lezer vraagt zich vertwijfeld af waarom. De minister geeft Dakota, de piloot en burger in het gezelschap, opdracht het meisje terug te halen. Alle militaire kopstukken zouden immers professionele verplichtingen hebben waar ze niet onderuit kunnen. Het terugvinden van een persoon die onder hun ogen uit een zwaarbewaakt militair complex is ontvreemd, valt daar blijkbaar niet onder.

En zo stuntelt scenarist Pecqeuer maar door, daarbij geassisteerd door tekenaar Kovačević. Die tekent een brokstuk van een neergestorte satelliet als een vrijwel ongeschonden stuk metaal. Het wordt gevonden op een lieflijk, weelderig begroeid heuveltje. Geen spoor van een inslagkrater en dit ondanks het feit dat het brok de omvang heeft van een flinke koffer. Misschien is het van een uitzonderlijk licht metaal gemaakt? De gelukkige vindster – een kind, krap twee keer zo groot als het brokstuk – rent er in ieder geval mee rond als was het van piepschuim.

Alsof het nog niet erg genoeg is, haalt Pecqeuer om de haverklap de vaart uit het verhaal met pagina's vol uitleg. Intermezzo's die niet alleen veel eleganter en korter met het verhaal verweven hadden kunnen worden, maar die soms ook volstrekt overbodig zijn.

Pecqeuer is de scenarist van de succesvolle (en wel goed geschreven) reeks *Golden City*. Qua tekenstijl en vormgeving lijken de twee reeksen op elkaar. Het valt te vrezen dat hierdoor ook *Arctica* beloond zal worden met succes. ***Sigge Stegeman***

Spannende nieuwe thriller

Empire USA, deel 1 en 2 (Griffo, Mounier & Desberg) *Uitg. Dargaud; 48 pl.; kleur; slappe kaft; € 5,75 per deel*

Net voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen verschenen de eerste twee delen van de politieke thriller *Empire USA*. Verantwoordelijk voor *Empire USA* is scenarist Stephen Desberg. Het is zijn meest ambitieuze project tot nu toe. De eerste cyclus van de reeks telt zes delen die in snel tempo na elkaar verschijnen. Om dat te realiseren, werkt Desberg samen met meerdere tekenaars die elk een deel van het verhaal in beeld brengen. Griffo en Mounier bijten de spits af in de tegelijk verschenen eerste twee delen. Juszezak, Koller, Reculé en nogmaals Griffo verzorgen het tekenwerk van de overige afleveringen.

De tekenaars zijn stuk voor stuk vakbekwame mensen, die in staat zijn om in hoog tempo te werken. De reeks moet echter niet zozeer gedragen worden door het tekenwerk, maar vooral door het verhaal. In de nabije toekomst worden de Verenigde Staten het slachtoffer van een aantal aanslagen met chemische wapens. Voor de zittende president is dat aanleiding om de geplande verkiezingen te annuleren en te blijven zitten waar hij zit. In korte tijd slaagt hij erin alle macht naar zich toe te trekken en de grondwet ondergeschikt te maken aan de wet Gods. De VS verandert in een religieus geïnspireerde dictatuur: *Empire USA*. Intussen worden de Verenigde Staten nog altijd bedreigd met een vierde chemische aanslag door terroristen. Slechts één man kan dit verhinderen, maar uitgerekend hij, Jared Gail, staat op het punt om een einde aan zijn leven te maken.

Aan de hand van flashbacks waarin Gail terugkijkt op zijn leven en zijn werk als soldaat en geheim agent, bouwt Desberg een ingewikkelde intrige op waarin elkaar beconcurrerende veiligheidsdiensten, fundamentalistische terroristen en rechts-radicalen de hoofdrol spelen. In de loop van het verhaal moet duidelijk worden hoe het zo ver heeft kunnen komen met Amerika.

Geïnspireerd door Amerikaanse televisieseries zoals *24* wordt *Empire USA* in hoog tempo verteld. De strip leest als een trein en de eerste delen blijven van begin tot eind spannend en intrigerend. Als Desberg dat vol weet te houden in de volgende delen, levert hij daarmee puik stuk werk af waarmee hij Jean van Hamme naar de kroon steekt. ***Hans Pols***

Stripdebuut voor de game-generatie

Vigilantes 1: Alter ego (Yorick van Roye & Freek van Haagen) *Uitg. Standaard; 38 pl; kleur; slappe kaft, € 5,95*

Uitgeverij Standaard probeert al enige tijd haar fonds te vernieuwen. Dat leidt zo nu en dan tot interessante uitgaven, zoals Michel Plessix' verstripping van de klassieker *De wind in de wilgen* en nieuwe reeksen als *Figaro* van de jonge Vlaamse auteur Steve van Bael. Op die manier probeert Standaard een wat ouder publiek aan te boren dan de *Suske en Wiske*-lezertjes.

Ook de nieuwe serie *Vigilantes* is daar een voorbeeld van. Het is het debuut van de Vlaamse scenarist Yorick van Roye en de Nederlandse tekenaar Freek van Haagen (die overigens eerder al het vrijwel onopgemerkte *Zornik* maakte). En het moet gezegd: *Vigilantes* is een overwaardige poging een adolescent publiek aan te boren, dat zich naast strips vooral interesseert voor computerspellen en rollenspellen. Via een spannende trailer op internet (zie Vigilantes.be) wordt gemikt op potentiële kopers die normaal niet in de supermarkt of stripspeciaalzaak komen.

Een vigilante is in echt (en dus onhip) Nederlands een burgerwacht, iemand die het recht in eigen hand neemt en strijdt tegen 'het systeem'. Superhelden zoals Batman of Daredevil zijn bekende voorbeelden in de stripcultuur. Ook de hoofdpersoon in *Vigilantes*, Ben Bitaine, droomt ervan een superheld te zijn. De wat eenzame jongen raakt na de scheiding van zijn ouders de weg kwijt, gaat 's nachts *freerunnen* door de stad en doet zijn stripverzameling weg. Schurken onschadelijk maken, dat wil hij. Maar daarbij draait hij enigszins door wanneer hij los gaat op wat studenten die een rollenspel aan het spelen zijn.

Het uitgangspunt is aardig. Hoofdpersoon Ben Bitaine is meer dan het clichébeeld van de verwende internetconsument ('Het is allemaal de schuld van tv,' schreeuwt hij terwijl hij iemand in elkaar slaat). Zijn innerlijke twijfels krijgen ook ruimte in het scenario, maar helaas te summier om echt te overtuigen. Een ander zwak element in het scenario is dat cruciale personages worden opgevoerd zonder introductie. Zoals de 'echte' groep vigilantes waar Ben al dan niet contact mee heeft. Van Roye vertelt het verhaal met veel vaart. Te veel vaart. De ene actiescène stapelt zich op de andere. Maar daardoor neemt hij te weinig tijd om het verhaal goed uit de doeken te doen. Sommige wendingen in het verhaal zijn ronduit onbegrijpelijk. Wat is echt en wat is alleen Bens fantasie?

Maar debuten zijn er ook om het vak te leren. Er staan nog minstens twee albums van *Vigilantes* gepland. De tekeningen van Van Haagen zijn helder en dragen bij aan de leesbaarheid in het album. Al met al is *Vigilantes* toch een veelbelovende aanzet voor een nieuwe reeks. ***Hans van Soest***

Gemengde gevoelens

Rembrandt (Olivier & Denis Deprez) *Uitg. Casterman; 62 pl., kleur; harde kaft, € 14,75*

Wie een biografie in stripvorm maakt, komt bijna altijd pagina's tekort. De gebroeders Deprez hebben daarom wijselijk besloten zichzelf te beperken. Het onderwerp van *Rembrandt* is niet het fenomeen, maar de mens. En wel in de periode van 1631 tot en met 1658. Vanaf het moment dat Rembrandt zijn geluk beproeft door naar Amsterdam te verhuizen, tot dat huis en inboedel in beslag worden genomen om zijn schulden af te lossen. We zien Rembrandt als een gepassioneerde echtgenoot en gedreven kunstenaar, maar ook als een moeilijk mens die niet alleen zijn klanten op de proef stelt, maar ook zijn dierbaren. Olivier en Denis Deprez zetten de officiële geschiedschrijving daarbij zo nodig naar hun hand. Zo wordt Rembrandts eerste vrouw, Saskia Uylenburgh, nogal cynisch neergezet, terwijl ze naar verluidt toch een behoorlijk gat in haar hand had. Geertje Dircxx, zijn tweede vrouw, eindigt door toedoen van Rembrandt in het gekkenhuis. De toedracht – ruzie over de hoogte van de alimentatie – wordt nagenoeg verzwegen, terwijl daaruit blijkt dat Rembrandt zo'n ploert niet was en Geertje Dircxx niet zo heilig.

Het album is getekend in een stijl die doet denken aan schetsen van schilders uit die tijd. Losse inktteken ngen, aangezet met aquarel. Bruin- en grijstinten overheersen. Het roept direct de associatie op met Rembrandts studies en zelfportretten. Een riskante keuze, aangezien hiermee hoge verwachtingen worden gewekt. Uit het (Franstalige) oeuvre van Denis Deprez blijkt duidelijk dat hij het best uit de voeten kan met kleurvlakken. Het werken in penseellijnen, ogenschijnlijk zonder vooraf te schetsen, gaat hem duidelijk minder goed af. De keuze voor een karikaturale stijl kan dat helaas niet verhullen. Meer dan eens wens je dat Deprez eerst eens wat voorstudies had gemaakt, of een tekening had overgedaan. Dat wil niet zeggen dat het één pot nat is. De stijl kent zeker zijn charmes. Het is opvallend hoe kleurgebruik, landschappen en stadsaanzichten het gevoel geven in die tijd aanwezig te zijn. En de onvoltooide decors bieden de fantasie volop de ruimte en ervaar je zeker niet als gebrek.

Met de sfeer in *Rembrandt* zit het dus wel goed. Ook het verhaal is verdienstelijk. Maar het gevoel blijft knagen dat de broertjes Deprez zich hebben vertild. ***Sigge Stegeman***

Melancholica in maximum overdrive

Acme novelty library 19 (Chris Ware) *Uitg. Drawn & Quarterly, 80 pl.; kleur; harde kaft/oblong: $ 15,95 (import)*

Veel lezers kennen de Amerikaan Chris Ware van zijn veelgelauwerde strip *Jimmy Corrigan*. Sinds de bundeling daarvan is Ware echter niet stilgebleven. Nog altijd verschijnt er elk jaar een deel van zijn even fantasierijk als luxe vormgegeven reeks *Acme novelty library*. Nu de verhaallijn rond Jimmy Corrigan is afgerond, concentreert Ware zijn vertelling op een ander figuur die we al kennen uit zijn oudere werk: de eenzame verzamelaar Rusty Brown. In deel 16 van de serie begon een nieuwe verhaallijn, waarin de jeugd van de wat dikke, roodharige Rusty in een kleingeestig slaapstadje in de Amerikaanse *Midwest* uit de doeken wordt gedaan. Hij wordt gepest, vlucht in een fantasiewereld vol superhelden en sluit vriendschap met de niet minder eenzame Chalky White (hoe de haat-liefde verhouding tussen hen verloopt in hun latere leven, weten we al uit eerdere verhalen in de serie).

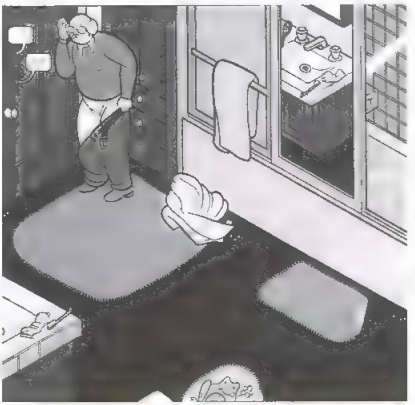

Behalve Rusty spelen er in de nieuwe verhaallijn nog meer mensen een hoofdrol. Zoals Chris Ware zelf als gefrustreerde tekenleraar in deel 16 en 17, de gehandicapte bioemiste uit het vorige deel van de serie en Rusty's vader William, wiens levensverhaal centraal staat in het zojuist verschenen deel 19.

Alle personages uit de *Acme novelty library* hebben één ding gemeen: stuk voor stuk zitten ze in een sociaal isolement. Ze zijn eenzaam en hebben hun dromen en ambities zien stukslaan op de werkelijkheid. Zo ook William Brown. Nog steeds masturbeert hij bij de gedachte aan een onbeantwoorde liefde uit zijn jonge jaren. Zijn carrière als schrijver van sf-verhalen is na één verhaal gestrand. Zijn hitsige verlangen naar de meisjes die hij inmiddels les geeft (Chalky's zus Alice) en zijn lompe gedrag tegen zijn (lelijke) vrouw en zoontje Rusty wekt geen weerzin, maar slechts deernis op wanneer duidelijk wordt waarom William zo geworden is wie hij nu is: een kalende, afgestompte, eenzame man van middelbare leeftijd.

Chris Ware bezit het vermogen om als geen ander de psyche van zijn personages zo genadeloos bloot te leggen. Hij doet dat door zich te focussen op hun alledaagse beslommeringen, waarin welhaast terloops het verdriet en melancholie dat hen verteert komt bovendrijven. Ware doet dat bovendien in een vormgeving die volledig in dienst staat van de gevoelens die hij wil overbrengen op de lezers. Radeloosheid wordt weergegeven op een pagina vol haast maniakaal kleine kadertjes waarin het personage van gebeurtenis naar gebeurtenis wordt gesleept. Eenzaamheid in grote lege tekeningen waarin het personage deemoedig het hoofd buigt. Zodra het verhaal dreigt te worden, relativeert Ware de gebeurtenissen met schrijnende, maar toch troostrijke humor.

Net als de voorgaande delen van de *Acme novelty library* is ook deel 19 weer een stomp in je maag die je nog lang na lezing blijft voelen. Ware is met afstand de beste verteller van zijn generatie. ***Hans van Soest***

Ambachtelijke hap-slik-weg-strip

Jason Brice 1: Wat geschreven staat (Alcante & Milan Jovanovic) *Uitg. Dupuis; 56 p.; kleur; slappe kaft, € 5,75*

In de stortvloed aan nieuwe albums die er de afgelopen weken over de winkels is uitgestort, viel het eerste deel van de nieuwe serie *Jason Brice* wat weg door de donkere kleuren op het omslag. Door de hoge omloopsnelheid van titels, vooral zo vlak voor de feestdagen, verdwijnen recente albums steeds sneller naar een plek achterin de schappen. Wie behoefte heeft aan een halfuurtje onbekommerd vermaak, moet daar nog maar eens kijken. *Jason Brice* is een aardige thriller, die zich positief onderscheidt van de vele andere pulpstrips die er in het genre verschijnen.

Hoofdpersoon is een detective die zich bezighoudt met bovennatuurlijke zaken, of preciezer geformuleerd: met oplichters die goedgelovige mensen laten geloven in bovennatuurlijke zaken. Het verhaal begint wanneer hij een medium ontmaskert die een oud dametje geld aftroggelt. Brice wordt daarna ingehuurd door een jonge vrouw die bij aankoop van een oud huis een half vergaan boekje vindt, waarin beschreven wordt dat ze vermoord zal worden. Alle aanwijzingen die in het boekje staan, komen een voor een uit. Brice zoekt uit wie het op haar voorzien heeft.

Scenarist Alcante (echte naam Didier Swysen) heeft een vakkundig scenario in elkaar geknutseld, waarin tot aan de laatste pagina aan toe alle elementen als een puzzel in elkaar passen. Hij speelt met het verwachtingpatroon van de lezer en zet die een paar keer op het verkeerde been. De ontknoping is toch nog verrassend. De pogingen van Alcante zijn personages wat diepgang te geven (Brice is een opium-verslaafde, de vrouw heeft een incestverleden) komen nauwelijks uit de verf, maar *Wat geschreven staat* draait dan ook niet om de psychologische ontwikkeling van de personages. Het is een ouderwetse *whodunit* die je aandacht er een half uurtje bij houdt.

Het verhaal is in beeld gebracht door de (ex-) Joegoslaaf Milan Jovanovic die veel aandacht besteedt aan de uitgewerkte decors en kostuums (het verhaal speelt in 1920 in Londen). Zijn gebruik van perspectief doet af en toe pijn aan de ogen en zijn figuren ogen wat houterig, maar de sfeervolle inkleuring maakt veel goed. Goede pulp stilt de honger niet, maar strips als deze pak je uit en neem je in zonder dat het in je keel blijft steken. Fijne lectuur. ***Hans van Soest***

Fraai vormgegeven auteurstrip vol pratende hoofden

Zwaluwenspel, sterven, weggaan en weer terugkomen (Zeina Abirached) *Uitg. Oog & Blik, 296 p.; zwart-wit; pocket; € 22,50*

Zeina Abirached werd in 1981 geboren in Beiroet, midden in de alles verwoestende burgeroorlog die niet alleen de stad, maar heel Libanon verscheurde. Haar grafische roman *Zwaluwenspel* behandelt haar jeugdherinneringen. Beiroet was opgedeeld in een islamitisch en een christelijk deel, waar een strikte demarcatielijn doorheen liep. De bewoners moesten voortdurend schuilen voor de beschietingen over en weer. Zo ook de familie Abirached.

Zwaluwenspel gaat over een nacht in de hal van de familie, waar alle bewoners uit de flat een veilig onderkomen zoeken. Terwijl Zeina's ouders nog niet terug zijn van een bezoek aan de andere kant van 'de lijn', komt het levensverhaal van alle aanwezigen om de beurt aan bod. De titel verwijst naar een Franse tekst die op een muur staat in Beiroet.

Zwaluwenspel wordt ten onrechte nogal eens vergeleken met Marjane Satrapi's *Persepolis*. De overeenkomst is dat allebei de strips de herinneringen behandelen van een vrouw aan haar jeugd in oorlogstijd en dat allebei die vrouwen inmiddels in Frankrijk wonen. Groot verschil tussen beide strips is echter de impact die *Zwaluwenspel* heeft: die is vele malen minder groot. Abirached laat haar verhaal helaas verzanden in oeverloze dialogen tussen de personages. Doordat iedereen even wordt aangestipt, blijft de band die je als lezer met hen krijgt vluchtig. Niemand leer je echt goed kennen, niemands emoties voel je mee.

Ander groot verschil is dat Abirached grafisch veel begaafder is dan Satrapi. Ze keek de kunst naar eigen zeggen af van Jacques Tardi en (dat is erg goed terug te zien) David B. In sterke zwart-wit tekeningen speelt ze voortdurend met de decors, die nu eens verdwijnen om alle ruimte aan de personages te laten en dan weer de tekeningen overheersen om de gruwelijke situatie in buitenwereld weer te geven.

Sterk punt aan *Zwaluwspel* is dat het verhaal zich niet richt op de ellende waarin de mensen leven, maar op hun saamhorigheid. Ze helpen elkaar, troosten elkaar en maken het dagelijkse leven ondanks alles gezellig en draaglijk. Abirached heeft een belangrijke boodschap te vertellen. Maar als ze haar eigen emoties wat meer centraal had gesteld en zich niet alleen had gericht op de korte biografieen van anderen, was die boodschap wellicht sterker overgekomen. ***Hans van Soest***

Redelijke strip met ijzersterk scenario

Boven de wolken deel 1 en 2 Romain Hugault & Régis Hautiere) *Uitg. Sylvester; 46 platen; kleur, harde kaft; € 14,95 per deel*

Net als aan voetbalstrips kleeft aan pilotenstrips een groot bezwaar: het basisgegeven is slechts beperkt houdbaar. Met een voetbalwedstrijd of een vliegtocht kan je geen album vol. Laat staan dat je er een reeks op kunt baseren. Jean Graton heeft hetzelfde probleem in zijn stripreeks *Michel Vaillant* een tijd kunnen verdoezelen met behulp van een subliem onomatopeegebruik. Maar ook die methode had een beperkte houdbaarheidsdatum. Meestal verdwijnt het basisgegeven in oergelijke genrestrips langzamerhand naar de achtergrond om enkel nog als decor te dienen voor meer algemene avonturen of belevenissen. In het tweeluik *Boven de wolken* wordt wijselijk al vanaf het begin af aan een tussenweg gekozen.

Boven de wolken beschrijft de avonturen van twee vliegers die elkaar in het interbellum van de vorige eeuw bij toeval in Zuid-Amerika treffen. De Fransman Pierre Lucas-Ferron stort boven de Andes met een postvliegtuig neer. De Amerikaan Allan Thompson ontdekt het wrak tijdens een vlucht waarbij luchtopnames worden gemaakt voor een filmmaatschappij, en weet zijn Franse collega met een gewaagde actie te redden. De twee raken daarna in een nogal ambivalente relatie verwikkelt. Thompson gaat Amerikaans-vriendschappelijk met de Fransman om, maar is vooral geïnteresseerd in diens vriendin Marie. Lucas-Ferrons gevoelens zijn nog ingewikkelder. Hij voelt zich verplicht vriendschappelijk om te gaan met zijn redder, maar irriteert zich aan de jovialiteit van de Amerikaan en vindt het enthousiasme van zijn vriendin voor Thompson maar niets. Bovendien willen beide vliegers in de lucht niet voor elkaar onderdoen. Hun concurrentiestrijd eindigt in het eerste deel met het veronderkukken van Pierre tijdens een vliegwedstrijd waar beiden aan deel nemen. De Fransman zal daarna niet meer kunnen vliegen. Zijn verbittering ontaart in een diepe haat voor de Amerikaan die alles krijgt wat hem leek toe te behoren. Tijdens de Tweede Wereldoorlog die kort daarna uitbreekt, verhardt hun verhouding omdat ze gedwongen zijn dezelfde strijd te voeren zonder kameraden te zijn.

De scenarist Régis Hautierre is een vakman. Binnen het clichébeladen pilotengenre weet hij een meesleepend scenario te fabriceren dat zowel de vliegfanate striplezer waar voor zijn geld weet te bieden, als iets te melden heeft over de complexiteit van een haat-liefde verhouding. Het verhaal leest goed weg en wonder boven wonder weet de Franse schrijver de teksten ondanks alle razende emoties – te vrijwaren van bombast en pseudo-lyriek. Naast dit scenaristengeweld oogt het tekenwerk wat plichtmatig. Het is blijkbaar niet iedereen die feilloos vliegtuigen kan tekenen, gegeven personages in strips overtuigend te laten acteren. Romain Hugault in elk geval niet. Laat het matige tekenwerk echter niet al te zeer een belemmering zijn. *Boven de Wolken* is een redelijke strip met een sterk scenario. ***Jef Nieuwenhuis***

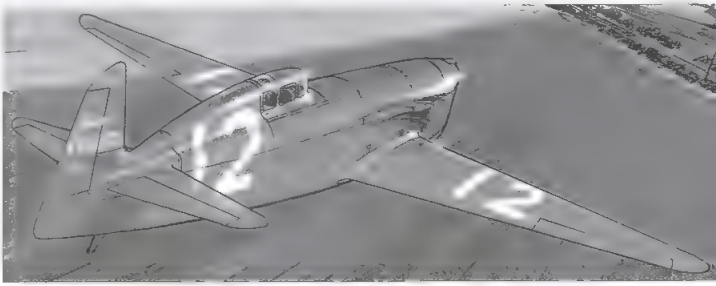

Bladerboekjes voor een goed gevoel

Rood Gras 1: Ik ben een bos en er lopen bomen door mij heen (Rob van Barneveld)
Hunker bunker 1: Het roze gevaar (Reinhart)
Uitg. Bries; 64 p.; kleur; slappe kaft (oblong); € 15,00 elk

Op zijn website Robwiltekenen.nl tekent de Nederlander Rob van Barneveld al weer enige tijd zijn strookjesstrip *Rood gras*. Strookjesstrips zijn normaal gesproken vehikels om een grap te vertellen. Maar niet voor Van Barneveld. Hij staat 's ochtends op en vertrouwt een gedachte, een ideetje of een rare inval toe aan het papier. Zijn stripjes zijn niet meer dan vluchtig neergepende droedeltjes, met begeleidende teksten als:

Rob van barneve d

'Op het plafond van de hal heb ik een sterrenhemel geschilderd, zodat ik, voordat ik 's ochtends in alle haast de herfstregen in ren, nog een minuutje naar de sterren kan kijken.'

Zijn stripjes zijn niet om te lachen, wel om een prettig gevoel aan over te houden. En ondanks de nikserigheid van zijn werk, slaagt Van Barneveld daar wonderwel in. De bundel *Rood gras* die nu is verschenen bij uitgeverij Bries, biedt weinig substantie. Je bladert het door, blijft ergens hangen en bent wat je gelezen hebt meteen weer kwijt. Maar wat blijft is een aangename warmte. Van Barnevelds kracht zit hem niet in zijn stilistische kwaliteiten, ook niet in zijn grappen of sterke anekdotes, want die ontbreken volkomen in *Rood gras*. Van Barnevelds kwaliteit is dat hij het plezier waarmee hij zijn dingetjes doet, weet over te brengen op de lezer.

Tegelijk met *Rood gras* brengt Bries ook de bundel *Hunker bunker* uit, een strookjesstrip van Vlaming Reinhart Croon (bekend van *Just* bij de zelfde uitgeverij). *Hunker bunker* is een veel convent onelere strip. In telkens vier p aatjes bouwt Reinhart een grap op met een kop en een staart. Hij doet dat in zijn zo kenmerkende, virtuoze tekenstijl: een Vlaamse variant van de École Pigalle. *Hunker bunker* gaat over de belevenissen van een standaardgezinnetje met man vrouw en twee kinderen. De strip liep een tijdje in *Focus Knack* en won de publiekspris. Net als *Rood gras* verschijnt *Hunker bunker* als webcomic (Reinhart.be).

Reinhart lijkt nog zoekende naar wat hij, precies wil met zijn strip. Dan weer zijn de grappen surrealistisch (vader droomt weg op de fruitschaa), dan weer grof (grappen over porno in de videotheek), dan weer braaf (baby's bespreken hoe lelijk hun ouders zijn). De eerste bundel van *Hunker bunker* is daardoor w sselend van kwaliteit. De strip moet het vooral hebben van de fraaie tekeningen, maar heeft nog geen duidelijk eigen smoel. Reinhart bewijst echter met de geslaagde grappen die er ook voldoende in staan, dat hij genoeg munitie heeft om de strip te laten uitgroeien tot een sterke reeks. Hopelijk krijgt Reinhart de kans om *Hunker bunker* te vervolmaken. ***Hans van Soest***

Chroniqueur van hedendaags China

Het graf van de keizer (Gerolf van de Perre) *Uitg Bries; 80 pl.; kleur; harde kaft; € 17,50*

Gerolf van de Perre werd met *Steenstof* in één klap een gevierd striptekenaar. De kunstenaar met een passie voor China wist met zijn geschilderde strip een unieke, geloofwaardige brug te slaan tussen beeldende kunst en het beeldverhaal. Het vernaal van *Steenstof* was wat fragmentarisch, maar werd in 2004 toch bekroond met de VPRO Debuutprijs. Van de Perre wijkt met *Het graf van de keizer*, net als met zijn vorige boek *Huishulp*, niet van zijn toen ingezette koers af. Wederom schildert hij een geengageerd verhaal over het hedendaagse China.

Dit keer volgen we het jongetje Zi Fei dat samen met een nieuw vriendje ontdekkingstochten maakt in hun buurt. Veel mensen zijn vertrokken uit het oude, typisch Chinese volksbuurtje, omdat projectontwikkelaars de boel willen platgooien voor wéér een grootschalig nieuwbouwproject. Hoe de vork precies in de steel zit, verpakt Van de Perre in de belevenissen van de jongens. Zo is het nieuwe vriendje van Zi Fei naar de stad gekomen, omdat zijn ouders hun dorp moesten verlaten. Dat lag op de plaats waar een groot stuwmeer ontstaat na de bouw van een dam. Zijn ouders helpen nu bij de sloop van Zi Feis buurt. Hoe het ontelgenen van een buurt in zijn werk gaat en wat de soms schrijnende gevolgen zijn voor de bewoners, kom je tussen de regels door te weten.

Van de Perre kraakt zijn kritische noten in de vorm van een ontdekkingstocht van kleine kinderen. Wanneer de twee naar het laatst overgebleven restaurant gaan, zegt Zi Fei over een projectontwikkelaar „Die enge man heeft al met een heleboel mensen gegeten. Ze zijn nu allemaal vertrokken." De jongens maken ook kennis met een kunstenaar die in de puinhopen materiaal zoekt voor zijn installaties. En passant probeert hij de jongens uit te leggen wat 'moderne kunst' is, maar of dat echt blijft hangen, is de vraag.

Van de Perre heeft duidelijk iets met China. Hij heeft er een paar jaar gewoond, zijn vrouw is sinoloog en ze hebben een Chinees kind geadopteerd. De stripmaker komt nog regelmatig terug in het snel veranderende China en doet in zijn strips verslag van wat hij daar ziet. Hoewel Van de Perre een fictief verhaal vertelt, zijn de maatschappijkritiek en het realistische karakter ervan zó sterk dat het bijna een documentaire wordt. De verantwoording achterin het boek, versterkt die indruk nog eens. Van de Perre legt uit waar hij zijn inspiratie vandaan haalt en dat het allemaal is gebaseerd op echte verhalen en ontwikkelingen, die hij via een verhaal met elkaar verbindt. Mensen die geinteresseerd zijn in het hedendaagse China, mogen geen boek missen van de chroniqueur Van de Perre, wiens schilder en vertelkunst steeds toegankelijker worden. ***Gerard Zeegers***

Zelfhulpboek in mangavorm

De avonturen van Johnny Bunko (Rob ten Pas & Daniel H Pink) *Uitg. Business Contact; 160 pl.; zwart wit; paperback, € 17,50*

Johnny Bunko heeft keurig het voor hem uitgestippelde pad gevolgd: hij haalt goede cijfers op school, volgt de door zijn ouders geadviseerde accountancy opleiding en vindt een goede baan. Dat alles om er uiteindelijk achter te komen dat hij het werk eigenlijk helemaal niet leuk vindt.

Zijn hele leven verandert wanneer hij een keer in zijn lunchpauze noedels gaat kopen. Als hij de stokjes breekt, verschijnt er een vreemd uitgedost meisje op zijn werkplek. Diana, zo heet ze, blijkt een soort fee te zijn die Johnny helpt om zijn loopbaan weer op de rails te krijgen. Johnny heeft zes paar eetstokjes en telkens als hij een paar breekt, verschijnt Diana om hem een les te geven. Met vallen en opstaan, gaat Johnny daar mee aan de slag.

Er verschijnen jaarlijks heel wat boeken over carrièremanagement maar *De avonturen van Johnny Bunko* is een wel heel bijzondere. In de vorm van een manga vertellen de auteurs wat je kunt doen als je vast loopt in een baan zonder vooruitzicht. Ze doen dat aan de hand van zes regels die in even zo veel hoofdstukjes worden toegelicht.

Het boekje leest als een trein. Het verhaal wordt vlot verteld en in een hippe manga-stijl in beeld gebracht met veel gevoel voor humor.

Door de gekozen vorm mist het boekje wel de nodige diepgang, maar dat geldt eigenlijk voor alle zelfhulpboeken die propageren dat je je leven in eigen hand hebt. In elk geval komt de essentie van het verhaal helder over: je hoeft geen groot talent te hebben om te komen waar je wilt zijn. Met doorzettingsvermogen, oog voor de ander en zonder bang te zijn om fouten te maken, kom je een heel eind. Tsjakka. ***Hans Pols***

Zeker Lezen

Rode sater als onbekommerde kleuter

Hellboy (Mike Mignola) *Uitg. Dark Horse; 128 p.; kleur; slappe kaft; $ 19,95 (import, per deel)*

De *Hellboy*-films van Guillermo del Toro hebben de belangstelling voor de originele *comic* reeks de laatste tijd sterk doen toenemen. De *Hellboy*-reeks startte al in 1993. In dat jaar werd de toen al gereputeerde tekenaar Mike Mignola benaderd om werk van scenarist John Byrne te tekenen. Om de samenwerking op gang te brengen, vroeg de uitgever hem een lijst te maken van onderwerpen die hij graag zou willen tekenen. De lijst veranderde al doende echter in een plot en uiteindelijk in een bijna volledig uitgewerkt scenario. Mignola was al doende zo enthousiast geworden, dat hij besloot voor het eerst een strip in zijn eentje te maken. In het begin werd hij daarin nog ondersteund en gecoacht door de ervaren Byrne, maar na korte tijd was Mignola de enige trotse vader van het rode jong uit de hel: Hellboy.

De reeks *Hellboy* beschrijft de belevenissen van een bizar rood wezen afkomstig uit een ander universum waar een gruwelijke entiteit loert op een gelegenheid om de wereld te vernietigen. Regelmatig worden er signalen gegeven dat Hellboy voor deze onprettige gebeurtenis de onontbeerlijke sleutelfiguur is. De rode kolos weigert echter deze rol op zich te nemen. Na zijn ongeregisseerde komst naar onze wereld, afgedwongen door de nazi's in de nadagen van de Tweede Wereldoorlog, wordt hij geadopteerd door de stichter van het Bureau voor Paranormaal Onderzoek en Bescherming (B.P.R.D.). Zijn onwrikbare loyaliteit ligt vanaf dat moment bij zijn pleegvader en het Bureau.

Hellboy groeit op in de tweede helft van de vorige eeuw. De stripverhalen van Mignola ademen echter in alles de sfeer van de laatnegentiende eeuw. De vormgeving verraadt de invloeden van stripmaker Berni Wrightson. Het kleurgebruik is sober en somber. Met behulp van een beperkt aantal tinten, veel schaduwpartijen en hoekige lijnen creëert Mike Mignola een atmosfeer waarin het boven- en buitenaardse in al zijn grimmigheid kan gedijen. In zo'n omgeving bloeien zijn scenario's op. Geïnspireerd door het werk van mensen als schrijver H.P. Lovecraft maakt Mignola korte verhalen waarbij hij gretig put uit Keltische, Scandinavische en Russische sagen en legenden. In deze sombere, naargeestige en beklemmende context worden ook de menselijke personages grauw weergegeven. Als een onbezorgde kleuter walst de helderrode sater Hellboy daar dwars doorheen. Bovenaardse monsters en onderaardse duivels kunnen hem pijn doen, maar lichamelijk en geestelijk is hij niet te beschadigen. Door zijn ware betekenis te ontkennen, blijft Hellboy ondanks alle heftige en schokkende gebeurtenissen een kind dat onbekommerd alle gruwelen uit de hel onder ogen ziet. Zijn ruw cynisme deert zijn onbevangen karakter dan ook niet. Zijn lomp fysiek gedrag zijn vijandige omgeving des te meer. Deze bizarre tegenstelling wordt door Mignola consequent gehanteerd en is een ontluttelijk vehikel voor steeds weer groteske avonturen en een sfeerrijke, hoekige verwrongen vormgeving.

De naadloze aansluiting van vormgeving en verhaal vormen een betonnen fundament voor de avonturen van de rode held. Omdat de vormgeving zo essentieel is voor het uiteindelijk effect, zijn de door Mignola zelf getekende *Hellboy* avonturen een klasse apart. Door uitgever, Dark Horse zijn deze verhalen verzameld in een mooi verzorgde 6-delige reeks. De serie loopt daarna nog door, maar om het tempo er in te houden beperkt Mignola zich tot het schrijven van de scenario's. Het uiteindelijke resultaat is dan wisselvallig en altijd minder. ***Jef Nieuwenhuis***

Doonesbury onder de loep

Een echte stripliefhebber hoort strips te lezen. De rest is tijdverspilling. Toch valt ook in het secundaire circuit het nodige te beleven Bij University Press of Mississippi is **Garry Trudeau: Doonesbury & The Aesthetics of Satire** van Kerry Soper verschenen. Vooral in de laatste decennia van de vorige eeuw was Trudeau's *Doonesbury* een van de meest gelezen dagstrips in de Verenigde Staten In ons taalgebied was de roem aanzienlijker beperkter en zijn bundels waren enkel in het Engels te verkrijgen. Daarmee liepen we wel wat mis, want *Doonesbury* was een vlijmscherp commentaar op de Amerikaanse manier van leven. Het boek van Soper is opgedeeld in een aantal thema's. Natuurlijk worden de geschiedenis en ontwikkeling van de serie beschreven. Daarnaast bevat het boek ook meer analytische hoofdstukken over de wijze van satire beschrijven van Trudeau en een poging om het belang van Trudeau als verslaglegger van de Amerikaanse manier van leven te definiëren *Garry Trudeau: Doonesbury & The Aesthetics of Satire* kost $ 22,00. Leuk om te lezen Nog leuker zijn natuurlijk de *Doonesbury*-bundels zelf JN

Watchmen-hype

De komende **Watchmen verfilming** houdt de gemoederen aardig bezig. Het blijft de vraag of het dit keer zal lukken een waardige verfilming te maken van een verhaal van Alan Moore. De **videojournals** op watchmenmovie.com (inmiddels al zeven geplaatst) maken duidelijk dat het in elk geval niet zal liggen aan de inzet van de makers Regisseur Zack Snyder heeft Warner Brothers zelfs zo ver gekregen om het piratenverhaal **Tales of the black freighter** als tekenfilm uit te brengen op DVD. Te verschijnen vlak na de première van de film zelf.

Al eerder kondigden wij net boek *Watching the Watch-men* aan. Het achtergrondenboek werd we willend ontvangen door de buitenlandse critici. Geenszins te laat om de fantastische strip van Alan Moore en Dave Gibbons zelf nog eens nader onder de loep te nemen, vonden William Irwin en Mark D White Het resultaat van hun naspeuringen heet **Watchmen and philosophy. A Rorschach test** en analyseert de filosofische implicaties van de geheide stripklassieker Uitg. John Wiley & Sons; $ 17.95.

Ook uitgeverij DC Comics probeert de hype nog wat op te stoken. Begin november bracht ze **herdrukken** uit in zowel slappe als harde kaft, met een herziene inkleuring. Niet dat *Watchmen* dat extra zetje nodig had. Sinds het uitbrengen van de eerste filmtrailer voert net album in de Verenigde Staten alle verkooplijsten voor *graphic novels* aan. Niet slecht voor een boek van ruim twintig jaar oud! SS/TD

Bommetjevol

Oorspronkelijk zou de historische avonturenreeks *Beladonna* zes delen tellen. Maar het zou wel eens bij drie albums kunnen blijven. De agenda van tekenaar **Pierre Alary** zit de komende jaren namelijk bommetjevol. Op scenario van Christophe Arleston tekent de excollega van Juanjo Guarnido en Cyril Pedrosa

Pierre Alary

(bij de Disney animatiestudio's) twee delen van de vinofiele Duizend-en-een-nachtstrip *SinBad*. Deze winter te verschijnen in Nederlandse vertaling. De Fransman heeft daarnaast ook al een scenario klaarliggen voor een stripbewerking van *Moby Dick*. Geschreven door **Olivier Jouvray**, de scenarist van de prettig gestoorde westernpastiche *Lincoln*. TD

Max Andersson en Lars Sjunneson

Vrij

Met *Sin city*, *300* en *Hellboy* nog vers in het geheugen en *Watchmen* in aantocht houdt de hausse aan stripverfilmingen onverminderd aan. Daarom is het leuk ook eens een wat minder waarschijnlijke stripverfilming aan te kondigen. Zoals **Tito on ice**, een zeer vrije verfilming van de cultstrip *Bosnian flat dog* van Max Andersson en Lars Sjunneson. Het duo heeft het plan opgevat de eigen visie op de Joegoslavische oorlogen te verbeelden met digitale video-opnamen afgewisseld met e genwijze animatiescènes. Ergens onderweg in het voormalige Joegoslavië stuiten de hoofdpersonen op een koelkast met daarin het ingevroren lichaam van de voormalige leider van het land Zien is geloven: www.myspace.com/tito on ice. TD

Chester Brown for president

Wie Chester Browns meesterwerk *Louis Riel* heeft gelezen, over de gelijknamige Franstalige Canadeze vrijheidsstrijder, zal al vermoed hebben dat de stripmaker politiek betrokken is. Onlangs zette hij zijn woorden – en werk – om in politieke daden en stelde hij zichzelf verkiesbaar in het Canadese district Trinity-Spadina als **lijsttrekker van de Libertijnse partij**. Dat klinkt als *liberal*, maar is het bepaald niet. Libertijnen zijn voor totale vrijheid van het individu, zolang ieder een zijn of haar medemens maar respecteert. Dat betekent het schrappen van vrijwel alle wetten en belastingen. Met andere woorden: libertijnen zijn zo links, dat ze weer rechts zijn. Of in de woorden van Chester Brown zelf: „I think people are generous and want to help their neighbours". Je kunt echter gerust gaan slapen, want Chester haalde slechts 0,8 procent van de stemmen. SS

Harvey-awards

Tijdens het jaarlijkse comic festival in Baltimore zijn dit najaar weer de **Harvey-awards** uitgereikt. De prijs voor beste album ging naar *Scott Pilgrim gets it together* van Bryan Lee O'Malley. Als beste buitenlandse album werd gekozen: *Eduardo Risso's tales of terror* van Eduardo Risso en Carlos

Intussen, op de redactie... Peter de Wit

Handgeletterd is toch het mooiste!
Handgeletterd is toch het mooiste!
Handgeletterd is toch het mooiste!
Handgeletterd is toch het mooiste!

Trillo. Andere prijzen waren er onder meer voor *Umbrella academy* van Gerard Way en Gabriel Bá (beste nieuwe serie), Brian K. Vaughan (beste scenarist) voor *Y the last man*, Frank Quitely (beste tekenaar) voor *All Star Superman* en Vasilis Lolos (grootste talent) voor *Last call*. De hele lijst moet je inmiddels kunnen terugvinden op: www.harveyawards.org. **HvS**

Jodorowsky terug op het witte doek

Je zou het bijna vergeten, maar homo universalis psychedelicus **Alejandro Jodorowsky** hield zich in een vorig leven bezig met het maken van surrealistische, schier onnavolgbare films. Na twintig jaar wil de oude meester het nog eens proberen. Komend jaar hoopt Clavis Films **King shot** uit te brengen, met als acteurs onder andere Marylin Manson, Nick Nolte en Alan Jodorowsky. Die laatste is inderdaad Alejandro's zoon en hij zal tevens zorgen voor de muzikale omlijsting. Naast Jodorowsky als schrijver en regisseur staat David Lynch op de loonlijst als uitvoerend producent. Wij achten de kans hoog dat *King shot* een nieuw onnavolgbaar hoogtepunt wordt. **SS**

Bye bye Tank Girl

In de jaren '90 vergaarde de Britse stripmaker **Jamie Hewlett** terecht roem met zijn vermakelijke en strak getekende strip *Tank Girl*. Zijn kennismaking en de daaruit groeiende vriendschap met Damon Albarn, de zanger van popgroep Blur, veranderde zijn leven echter drastisch. Samen stonden ze aan de wieg van Gorillaz, een band die snel furore maakte, mede door Hewellt's fenomenale animatieclips bij de nummers *Clint Eastwood* en *19-2000*. Clips die de heimwee naar *Tank Girl* heftig deden opspelen, want de hand van de meester had weer wonderen verricht. Twee Gorillaz-albums verder zijn de mannen echter geheel van God los. Het succes van de animatieband is niet onopgemerkt gebleven. De heren kregen het aanbod om een muziekspektakel te realiseren waarin animatie, theater en muziek tot een groot spektakel zouden worden samengevoegd. Na drie jaar voorbereiding was het vorig jaar zo ver en momenteel wordt de voorstelling opgevoerd in het prestigieuze Royal Opera Theatre in hartje Londen. Zo eindigt de spectaculair gestarte carrière van een veelbelovende en getalenteerde stripmaker in de goot van de Hogere Cultuur. **JN**

Nog meer Hewlett

Wie moeite heeft het verleden los te laten en de twee eerste Gorillaz-clips al helemaal aan gort heeft gedraaid, kan zich nog in weemoed wentelen met behulp van **Rise of the Ogre.** Het boek over het wel en wee van de band, is van de hand van het Gorillaz-duo, telt 300 pagina's en is rijkelijk geïllustreerd door Hewlett. Verantwoordelijk voor de uitgave is uitgeverij Riverhead/Penguin die er $ 20,00 voor vraagt. Kort geleden is bovendien bij de Engelse uitgeverij Titan Books **The cream of Tank Girl** verschenen; een boek van 200 pagina's in harde kaft voor de prijs van $ 29,95. Het is een prachtig vormgegeven retrospectief dat geen enkele *Tank Girl*-fan ongezien of ongelezen aan zich voorbij mag laten gaan. **JN**

Onomatopeia : Linea Stylus Est — Rayman

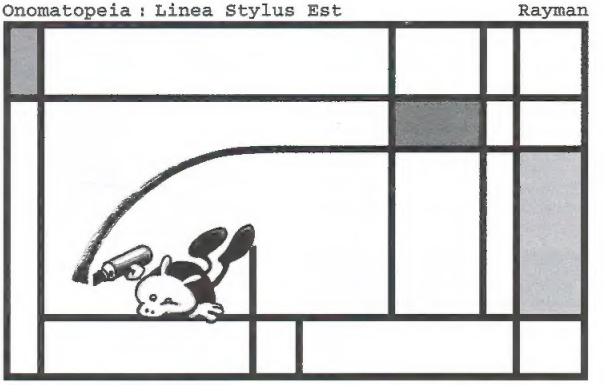

Je t'aime (moi non plus)

En weer stort **Joann Sfar** zich op een filmproject. Naast zijn plannen voor een tekenfilmversie van *De kat van de rabbijn* (zie ZL 161), is hij aangenomen als regisseur van de film *Serge Gainsbourg (vie héroique)*. De in 1991 overleden zanger, vooral bekend om zijn hijgerige chansons met jonge meisjes, is in Frankrijk nog altijd een fenomeen. Volgens Sfar heeft de muziek van Gainsbourg zijn kijk op de wereld en Frankrijk veranderd. De film zal een eerbetoon worden aan een historisch personage en moet in de eerste helft van 2009 verschijnen. Maar daar eindigen de wilde plannen niet. Onlangs waagde Sfar zich aan een verstripping van de verhalen van de kleine prins, naar het beroemde kinderboek. Van die serie wordt nu ook een animatieserie gemaakt. Er is een contract getekend met het Franse *Method Films* voor een serie van 26 filmpjes van 2 minuten elk. Einde 2009 zou de serie te zien moeten zijn op *France 3*. **SS**

Agenda

Evenementen:

Op zondag **7 december** vindt de **Gentse stripbeurs** plaats in Bouwschool Gent aan de Martelaarslaan 13 aldaar. Van 10 tot 18 uur kun je er terecht voor signerende auteurs, waaronder *Urbanus*-tekenaar Willy Linthout en Gilbert Declerq van *Rud Hart*. De entree bedraagt 2,50 euro. Zie ook: **users.skynet.be/zutterke**.

De eerste **stripbeurs** van het nieuwe jaar wordt op **25 januari** gehouden in **Putte/Mechelen.** Gemeenschapscentrum Kleine Boom aan de Mechelbaan 604 opent de deuren van 9 tot 18 uur. Voor wat er te doen is, moet je kijken op **www.stripbeursputte.be**.

Het jaarlijkse internationale festival te **Angoulême** wordt dit jaar georganiseerd van **29 januari tot en met 1 februari.** De hedendaagse Vlaamse strip krijgt dit jaar aparte aandacht middels een grote expositie. Judith Vanistendaels *De maagd en de neger* is genomineerd voor de debuutprijs. Wie er heen wil, vindt alles wat hij weten wil op: **www.bdangouleme.com**.

De stripbeurs in Rijswijk wordt voortaan gehouden in **Breda,** ooit de stripstad van Nederland maar dat is alweer lang geleden. In het weekeinde van **28 februari en 1 maart** staat het Racketcentrum aan de Terheijdenseweg open voor handtekeningenjagers en verzamelaars. Info: **www.stripbeurs.com**.

Exposities

Erik de Graaf exposeert zijn werk tot en met 27 december in galerie Lilys aan de Weimarstraat 58 te Den Haag. Neem ook eens een kijkje op: **www.erikdegraafcomics.blogspot.com**.

In het Belgisch centrum voor het beeldverhaal loopt nog tot en met 8 maart de tentoonstelling *De nieuwe kinderstrip,* met werk van o.a. Trondheim, Sfar en Robin. Zie: **www.stripmuseum.be**.

Dit overzicht van te verschijnen strips is gebaseerd op door de uitgevers aangeleverde informatie. Ondanks de zorgvuldigheid waarmee het wordt samengesteld, komt het regelmatig voor dat de boeken in werkelijkheid pas later verschijnen. Houd voor de meest actuele informatie de webstekken van de uitgeverijen in de gaten. Achter elk album staan de prijs (in euro's) en de uitvoering (slappe kaft/harde kaft) vermeld. Het cursieve commentaar is van de ZozoLalaredactie. Aanvullingen zijn van harte welkom op stripvoorspelling@zozolala.com.

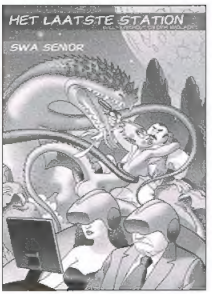

TE VERSCHIJNEN IN DECEMBER 2008 EN JANUARI 2009

BAKERMAT — *www.bakermat.be*

Geronimo Stilton 4: Op pad met Marco Polo (De Pretto/Crippa/ Onnis) sk/hk.

CASTERMAN — *www.casterman.com*

Golden dawn 2: De erfenis (Leclercq/ Heurteau) 11,50; hk.

Historische personages: Nero (Plateau/ Maingoval/Martin) 5,95; sk.

Kaamelott 3: Het raadsel van de kluis (Dupré/Astier) 5,95; sk.

De kat 10: De kat slaat weer toe (Geluck) 5,75; sk.

Magasin general 4: Bekentenissen (Tripp/ Loisel) 7,95/14,95; sk./hk. *De reeks die eerst drie, toen zes en nu zeven delen zal beslaan.*

MX 22 4: Dossier Zwarte Madonna (Legrain/ Bartoll) 5,95; sk.

De reizen van Tristan: Carcassonne (Van de Walle/Martin) 6,50; sk.

Wild river 2: De gevangene (Wagner/Seiter) 11,95; hk.

DAEDALUS — *www.uitgeverijdaedalus.be*

Legende 3: Het grote gevecht (Swolfs) 16,95; hk. *Tegelijkertijd verschijnen deel 1 en 2 in herdruk en een koffer met alle drie de delen.*

Uchronies 2: New Harlem 1 (Tibery/ Corbeyran) 16,95; hk. *Ambitieuze New Yorkse thriller van de schrijver van De zang van de vampiers.*

De wet van de Kanun 3: Albanië (Manini/ Chevereau)

De zang van de vampiers 9: Revelaties (Guerlineau/ Corbeyran) 7,95; sk. *Tegelijk met dit nieuwe album verschijnen een herdruk van deel 1 en 2, eerder verschenen bij Talent.*

DARGAUD — *www.dargaud.com*

Het Chimpansee-syndroom 3: Beschavingen (Ponzio/Marazano) 13,00; hk. *Slot van het drieluik.*

Tovenarij 2: En er was feest! (Guarnido/ Valero) 5,25; sk.

DUPUIS — *www.dupuis.com*

Lady S. 5: Een mol in Washington (Aymond/ Van Hamme) 5,75; dk.

De ijstuin (Servais) 18,00; hk.

EUREDUCATION — *www.eureducation.nl*

V-bommen op Antwerpen (Verhaegen/ Kragt) sk. *Educatieve strip over WO II door de voormalige tekenaar van Suske & Wiske.*

GLÉNAT — *www.glenat.com*

20th century boys 10 (Urasawa) 6,95; sk. *Nog twaalf delen te gaan. Gelukkig zet de uitgever er de vaart weer in.*

Battle angel Alita 6 (Yukito) 6,95; sk.

Berserk 6 (Miura) 6,95; sk.

Black cat 2: Creed (Yabuki) 6,95; sk.

Fruits basket 4 (Takaya) 6,95; sk.

Gals 2 (Fuli) 6,95; sk.

Hoshin 3 (Fujisaki) 6,95; sk.

De grote dode 2: Pauline (Mallié/Loisel/ Djian) 15,50; hk.

Marmalade boy 4 (Yoshizumi) 6,95; sk.

Neon genesis evangelion 5: De grafsteen (Sadamoto) 6,95; sk.

One piece 6 (Oda) 6,95; sk.

Rurouni Kenshin (Watsuki) 6,95; sk.

Say hello to black Jack 12 (Sato) 6,95; sk.

Verdwijningen 2 (Wachs/Mazeau) hk.

NIET AANGEKONDIGD TOCH VERSCHENEN

20th century boys 9 (Urasawa) Glénat; 6,95; sk.

Adolphus: Het jaar 1940 (Backer) Stripstift; 9,95; sk.

De avonturen van Johnny Bunko (Ten Pas/Pink) Business Contact; 17,50; sk. *Akira voor kantoorpikken: managementtips in mangavorm (zie Het Laatste Oordeel).*

De bètacanon van Fokke & Sukke (Van Tol/Reid/Geleijnse) Catullus; 8,95; sk.

Cordelia 9: Vermist (Ilah) Oogachtend; sk.

El Niño 4: Vergeten!; Arboris; 7,95; sk.

Indigo 8: Sex!; Arboris; 7,50; sk.

Kenton (Berck) Brabant Strip; sk. *Oud werk van de tekenaar van Sammy eerder verschenen in Ons Volkske.*

Keufke: De juwiejele van Bianca Castafiore (Hergé) Casterman; hk. *Keufke op z'n Antwaarps.*

Olga Lawina 1 (Vleeschouwer/Lodewijk/ Straatman) Stripstift; 9,95.

Maanmonsters (Satrapi) Terra-Lannoo; 12,95; hk. *Kinderboek van de maakster van Persepolis.*

Nieuwe avonturen van Kari Lente: De breingolfmachine (Mau) Brabant Strip; sk.

Nieuwe Stamgasten 3: Catwalk (Toon) Toonbeeld; 7,50; sk.

Peyo. Een gouden oorkonde (Peyo) BCB/De Post; hk. *Gelegenheidsuitgave ter gelegenheid van de nieuwe reeks smurfen-zegels bij de Belgische postererijen.*

Professor Pi: Geniaal! (Van den Born) Stripstift; 9,95; sk. *Erg leuke cartoons van de winnaar van de Bulletje en Boonestaak Schaal 2008.*

Sprookjesboek (Berner) Lannoo; 12,95; hk. *Sprookjes van Grimm verstript voor de allerkleinsten door Rotraut Susanne Berner.*

Technovaders 8: De beloofde melkweg; Arboris; 7,95; sk.

Tir nan og 2: De nalatenschap (De Cock/ Colin) Daedalus; hk.

Esther Verkest 6: Zachte dwang (Kim) Oogachtend; sk.

Vrijbuiters 2: De woestijn van de skeletten; Arboris; 7,50; sk.

DE HARMONIE — *www.deharmonie.nl*

Wat een jaartje! (Kamagurka) 4,90; sk.

KANA — *www.mangakana.com/nl*

Detective Conan 9 (Aoyama) **5,95; sk.**

Naruto 15 (Kishimoto) 5,95; sk.

Shaman king 18 (Takei) 5,95; sk.

L — *www.uitgeverijl.nl*

SinBad 1: De Krater van Alexandrië (Alary/ Arleston) 8,90/16,90; sk./hk. *Vinofiel sprookje van de schrijver van Lanfeust van Troy.*

LOMBARD — *www.lombard.be*

Halloween blues 6: Sweet Lorena (Kas/ Mythic) 7,95; sk.

Niklos Koda 10: Drie van zwaarden (Grenson/Dufaux) 5,75; sk.

MAARTEN MUNTINGA — *www.rainbow.nl*

Sigmund: Pillen, praten, patiënten (De Wit) 6,95; sk.

MANDARIJN

Dirkjan 14 (Retera) **7,50; sk.**

SOMBRERO — *www.sombrerobooks.nl*

Borgia 3 (Manara/Jodorowsky) 14,50; hk.

STANDAARD — *www.standaarduitgeverij.be*

Betty en Dodge 1: Moord in Manhattan (Du Caju/Van Beirs/Van Rijckegem) sk. *Nieuwe avonturenreeks geschreven door twee succesvolle makers van films (Aanrijding in*

Moskou) en jeugdboeken.

Cel financiën 3 (Muti/Malka) *sk.*

En daarmee Basta 9: In goede en kwade dagen (Bouden/Swerts/Vanas)

FC De Kampioenen 55: Paulientje op de dool (Leemans)

Het laatste station 3: Swa senior (Wielaert/Linthout) 7,95; hk. Slot.

Mielke Melleke Mol (Stallaert/Urbanus)

De rode ridder 220: De vedelaar van Sint Pauwels (Claus/Lodewijk)

Suske en Wiske 302: De sterrensteen (Morjeau/van Gucht)

Urbanus 131: Het onbestaande avontuur (Linthout/Urbanus)

De wind in de woestijn 3: Een bodemloze schat (Plessix) hk. *Slot van deze heerlijke trilogie waarin Plessix voortborduurt op het klassieke jeugdboek De wind in de wilgen.*

Uno Mundo wereldstrips

In het buitenland verschijnen stapels prachtige strips die ons taalgebied nauwelijks bereiken. Kwaliteit kent echter geen grenzen. Daarom hieronder een selectie van de meest opvallende buitenlandse titels van de laatste twee maanden. De prijzen in euro's vallen bij importtitels doorgaans wat hoger uit.

Tekstloos

No comment (Brun) Glénat; 13,90. *Onverbloemde blik op het dagelijks leven aan het begin van de 21e eeuw door de maker van Otaku.*

Ojingogo (Forsythe) Drawn & Quarterly; $ 14.95; sk. *Dromerig debuut over een meisje en een inktvis van de Canadese manwa-liefhebber Matthew Forsythe. Zie Comingupforair.net/ojingogo.*

Les bandes dessinées

The autobiography of a mitroll 1: Mum is dead (Bouzard) Dargaud; 10,40; hk. *Wrange grappen over de zoektocht naar de eigen identiteit op het Bretonse platteland. Bouzard heeft cultstatus dankzij zijn strip Strandman uit Zone 5300 én het Franstalige The autobiography of me too (too two en too three).*

The Beatles en BD (Diversen) Pétit à Pétit; 25,00; sk. *Striphommages aan de Fab Four.*

La belle vie (Bézian) Delcourt. *'Niemandalletjes' à la Trondheim, maar dan door de maker van inktzwarte strips als Dodendans.*

Bienvenue chez les Ch'tis (Coicault/Veys) Delcourt; 9,95; hk. *De scenarist van Philip & Francis haakt aan bij de hype rond de gelijknamige leuke filmkomedie. De uitgever ziet nog meer euro's in de lucht hangen en brengt gelijk nog twee bundels vol barbaarse noordelijke grappen van de hand van Jean-Luc Loyer.*

Bob Dylan revisited (Diversen) Delcourt; 19,90. *Nummers van de rocklegende verstript door striplegendes als Mattotti, Smudja, McKean, Avril en Bézian.*

La fin du monde (Tirabosco/Wazem) Futuropolis; 19,00 ; hk. *Psychologische strip van de makers van Bosduivel en De weg van de koorts.*

Lulu femme nue 1 (Davodeau) Futuropolis; 16,00; hk. *Eerste deel van psychologisch tweeluik over een Franse vrouw die haar dagelijks leven achter zich laat. Door de maker van De val.*

Mattéo 1 (Gibrat) Futuropolis; hk. *WO I volgens de maker van Het uitstel. Eerste deel van vier.*

Mon chat à moi (Diversen) Delcourt. *Striphommages aan ieders favoriete huisdier: de kat. Bijdragen van aanstormend stripvolk als Colonel Moutarde, Pau en Jérôme Jouvray.*

Neverland (Sure/Piatzszek) Soleil; 9,90; hk. *Psychologische strip over burgerlijke ongehoorzaamheid.*

Nouvelles du monde invisible (Denis) Futuropolis; 19,00; hk. *Een ode aan het menselijk reukorgaan door de maker van Schoonheid thuisbezorgd.*

Le piège (Del Barrio/Cava) Ed. De l'an 2; 17,00; sk. *Terugblik op de naoorlogse populaire cultuur in Spanje onder Franco. Scenarist Cava werkte o.a. veel samen met de Spaanse cultauteur Raúl.*

Edgar Allen Poe (Diversen) Asteure.com; 14,00; sk. *Korte verhalen van Poe bewerkt door aanstormend Franstalig striptalent.*

Les serpents aveugles (Segui/Cava) Dargaud; 15,00; hk. *Historische thriller over veteranen van de Spaanse Burgeroorlog in het New York van 1939. Door de scenarist van Le piège.*

Spiral (Futaki/Nikolenyi) Carabas; 19,00. *Hallucinante afdaling in het brein van een moordenaar achter tralies. Debuut van de getalenteerde jonge Hongaarse tekenaar Attila Futaki.*

Le tombeau d'Alexandre 1: Le manuscrit de Cyrène (Maffre/Dethan) Delcourt; hk. *Historische thriller geschreven door de maakster van Koning Eenoog.*

Villa Toscane (Crespin/Newman) Futuropolis; hk. *Fantastische strip gevonden in de nalatenschap van wijlen Michel Crespin (1955-2001).*

Comix

Local (Kelly/Wood) $ 29.95; hk. *Tekenaar Ryan Kelly en schrijver Brian Wood (DMZ) on the road in hedendaags Amerika. Proef het voor op localthecomic.blogspot.com.*

Abe Sapien 1: The drowning (Alexander/Mignola) $ 17.95; sk. *Occulte thriller op scenario van de maker van Hellboy.*

Liquid city. An anthology of comics from South-East Asia and beyond (Diversen) Image Comics; $ 24.99; sk. *Getekende delicatessen uit o.a. Singapore, Maleisië, Thailand en de Filippijnen. Voorproeven kan op liquidcitizen.net.*

Locke & Key 1: Welcome to Lovecraft (Rodriguez/Hill) IDW; $ 24.99; hk. *Ambitieuze horrorstrip geschreven door de zoon van Stephen King (onder pseudoniem).*

Punk rock and trailer parks (Derf) Slave Labor; $ 15.95; sk. *Autobio punk herinneringen van een van Amerika's meest eigenzinnige undergroundstripmakers. Check www.derfcity.com.*

Speak of the devil (Hernandez) Dark Horse; $ 19.95; hk. *Psychologische thriller over voyeurisme door een van de makers van Love & Rockets.*

The Spirit. The movie visual companion (Diversen/Eisner/Miller) Titan Publ.; $ 30.00. *Achtergronden bij de film, met veel schetsen van Frank Miller.*

The Umbrella Academy (Bá/Way) Dark Horse; $ 17.95; sk. *Neo-superheldenavontuur op scenario van My Chemical Romance-zanger en gediplomeerd (jawel) stripmaker Gerard Way. Tekeningen van de rijzende Braziliaanse comics-ster Gabriel Bá.*

Young liars 1: Daydream believer (Lapham) DC Vertigo; $ 9.99; sk. *Thriller van de maker van Stray bullets.*

Neue Deutsche Welle

Fashionvictims, Trendverächter (Lust) Avant Verlag; 17,95; hk. *Korte stripreportages uit hedendaags Berlijn.*

Im Museum (Hommer/Bandel) Reprodukt; 18,00; sk. *Luchtige blik op het hedendaagse museumleven getekend door de maker van Insekt.*

Die sechs Schüsse von Philadelphia (Scheel) Avant Verlag; 17,95; hk. *Tijdens een landerige zomervakantie in het DDR-stadje Philadelphia vindt een vriendenclubje opeens een revolver uit WO II. Debuut van Ulrich Scheel.*

Slow (Dorgathen) Ed. Moderne; 29,30; hk. *Korte verhalen van de maker van Space dog.*

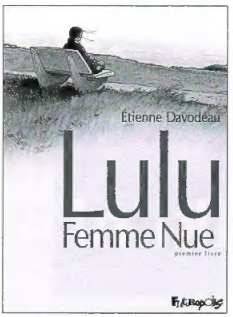

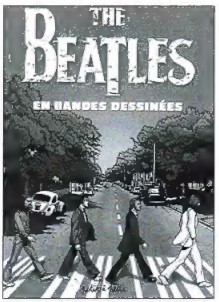

http://www.catawiki.nl

catawiki

Catalogus | Mijn Verzamelingen | Mijn Shop | Mijn Profiel

Franquin | Zoek

Let's build the best collector's catalog *together*

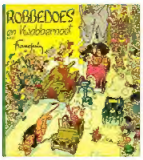

Robbedoes en Kwabbernoot
1949 € 300,00

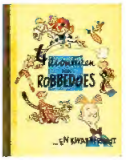

4 avonturen
1950 € 450,00

Er is een tovenaar in
1951 € 250,00

De Zwarte Hoeden
1952 € 450,00

De erfgenamen
1952 € 325,00

De roof van de Marsupilami
1954 € 250,00

De horen van de neushoren
1956 € 75,00

De dictator en de paddenstoel
1956 € 75,00

Pas op, Kwabbernoot!
1957 € 75,00

Het schuilhol van het
1957 € 75,00

Reclameboekje Piedboeuf
1957 € 175,00

Robbedoes 2000 (bijlage)
1957 € 25,00

Het masker der stilte
1958 € 75,00

60 avonturen van Ton en
1958 € 250,00

Ton de pechvogel
1959 € 250,00

De gorilla heeft het gedaan
1959 € 100,00

Noël et l'elaoin
1959 € 50,00

Gaston
1960 € 2.500,00

Het nest van de Marsupilami's
1960 € 150,00

De bezoeker uit de oertijd
1960 € 125,00

De gevangene van Boeddha
1960 € 100,00

Z van Zwendel
1961 € 100,00

De schaduw van Z
1962 € 125,00

Flater-feest
1963 € 160,00

Aanplakbiljet (bijlage rob.)
1963 € 25,00

www.catawiki.nl

- stripcatalogus (115.000 titels)
- beheer je eigen verzameling
- je eigen webwinkel
- ontmoet mede-verzamelaars
- is en blijft 100% gratis

N.B. Deze cataloguswaarden gelden voor eerste drukken in goede staat. Zie de website voor strips in andere drukken en condities.